

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**R. P. Francisci De Oviedo Madritani, Societatis Iesv,
Theologiæ Professoris, Cursus Philosophicus**

**Oviedo, Francisco de
Lvgdvni, M.DC.LI.**

Controversia VII. De Causis in communi.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-95503](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-95503)

violentiam inferre creaturæ. Omnis creatura habet propensionem, ut obediat Deo: ergo quilibet effectus à Deo in creatura productus, est iuxta illius propensionem: ergo nullus potest illi esse violentus. Respondeo creaturam habere potentiam obedientialem, in his, quæ sunt contra illius naturam, quæ potentia obedientialis componitur cum violentia respectu effectus, quia creatura obedit Deo in his, cuius oppositum ipsa ex se intendebat, contra suam propensionem, & inclinationem, ac proinde cum violentia. Ad argumentum in forma negandum est antecedens, aliud enim est capacitas & potentia obedientialis ad obediendum Deo, aliud propensio. Obedientialis potentia seu capacitas datur in creatura respectu effectuum qui sunt contra illius propensionem, propensio verò dari nequit ad actus oppositos, illis in quos creatura ex se propendet.

8 Obiicies secundò: Siue Deus impediatur effectum mediâ formâ positivâ, siue per subtractionem concursus eundem impedit effectum, & eodem effectum manet priuata potentia: ergo eandem infer violentiam. Respondeo Deum in utroque casu eundem impedire effectum, sed diuerso modo, quia quando illum impedit per negationem concursus, impedit effectum in quem proximè causa non propendet, ac proinde illum non impedit contra propensionem causæ; quando verò illum impedit per introductionem formæ impossibilis, impedit effectum contra propensionem causæ, quam proximè habet in talem effectum, ac proinde in primo casu illum non impedit cum violentia, cum quia illum impedit in secundo. Est enim violentiam inferre impedire effectum in quem causa proximè propendet, quod Deus facit in secundo casu, in quo permanente propensione ex parte actus primi impedit actum secundum non in primo, in quo ex se concursus denegat, in quo casu propensionem remouet remouendo potentiam sine cuius applicatione non est virtus ad æquata ad effectum, neque propensio per modum actus primi.

9 Obiicies tertio: Aquæ, dum habet calorem conferuatum à fortiori agentis, non debetur productio frigiditatis: ergo non illi infer violentia in negatione productionis. Distinguo antecedens; non debetur productio frigiditatis ex eo quod illam non exigit, nego: non debetur, ex eo quod contrarium agens conferuans calorem, vel ipse calor fortius exigit conseruationem caloris, & consequenter negatione productionis frigiditatis, quam exigit aqua productionem eiusdem frigiditatis, concedo: deinde nego consequentiam. Ratio est, quia adhuc præsentem contrario aqua exigit frigiditatem producere, cuius exigentia si effectum non habet, quia contrarium oppositum exigit, violentiam patitur ortam ab exigentia contrarij, ratione cuius non debet cum illa concurrere Deus, qui tantum debet ex vi causæ primæ concurrere cum illo agente, quod fortius in suum effectum propendet, etiam si alterum violentiam patitur à contrario fortiori, quod impedit effectum, in quem propendebat agens, quod violentia patitur.

10 Obiicies quintò ex D. Paulo ad Romanos: Deo operanti nihil resistere: sed ubi non est resistentia, non est violentia: ergo operante Deo nulla creatura violentiam patitur. Respondeo cum P. Vasquez, Deo operanti nihil resistere cum victoria, ita ut illius actionem impediatur, quod tantum vult Paulus, sæpè tamen creaturam resistere, sed frustra, quæ resistentia respectu omnipotentis vix talis dici potest, sufficiens tamen est, ut ratione illius creatura violentiam patiatur.

11 Obiicies sextò contra sextam conclusionem: Si Deus tantum infer violentiam quando causa secunda habet omnipotentiam applicatam, sequitur creaturam nunquam violentiam pati, etiam quando illius effectus impeditur à causa secunda. Consequens est falsum: ergo antecedens. Sequelam probò: quotiescumque causa secunda non operatur, omnipotentia non est applicata ad operandum: ergo non patitur violentiam causa secunda. Probo antecedens, quotiescumque causa secunda non operatur non habet Deus actum, quo velit omnipotentiam concurrere cum causa secunda: sed omnipotentis applicatio consistit in hoc actu: ergo quotiescumque creatura non operatur, non habet applicatam omnipotentiam. Alio modo idem fit argumentum. Applicatio omnipotentis consistit in actu, quo Deus vult concurrere cum causa secunda, sed quotiescumque vult concurrere cum causa secunda, de facto concurrat: ergo quotiescumque omnipotentia est applicata ad aliquem effectum, de facto existit effectus: ergo

creatura numquam patitur violentiam per negationem effectus, ad cuius productionem habeat omnipotentiam applicatam, quia talis negatio numquam existit. Plena huius argumenti solutio exigebat doctrinam non paucis explicandam de modo, quo Deus suam omnipotentiam applicet ad concurrendum cum causis secundis. De qua applicatione respectu effectus liberi producendi dicam Controuers. 10. Punct. 4.

Modò ex ibi dicendis Respondeo applicationem ad effectum liberum producendum non consistere in actu, quo Deus velit productionem illius actus independentem à libertate voluntatis, aut necessariò connexo cum productione, sed indifferenti, ita ut illo posito adhuc possit esse, & non esse effectus ad quem Deus ex vi talis actus omnipotentiam applicat. Quod si per decretum simile non absolute efficax, sed dependenter ab existentia, vel non existentia causæ impediens respectu effectus præstandi, Deus applicaret suam omnipotentiam ad effectum necessarium, ita cum tali actu posset componi negatio effectus, & argumenta suprà facta nullam difficultatem haberent. Sed do Deum non habere simile decretum respectu effectus producendi à causa necessaria, sed ita absolute efficax, ut illo posito non possit non esse effectus, & in hoc casu respondeo omnipotentiam esse applicatam virtualiter ad effectum producendum casu, quo illum non producit ratione contrarij exigentis productionem oppositam, præcisè per negationem decreti, quo Deus decernat antecedenter ad exigentiam contrarij denegare concursus, quia eo ipso quo Deus illum tantum neget, ex eo quod contrarium exigit talem negationem, virtualiter Deus est præparatus ad illum præparandum, casu quo contrarium oppositum non exigeret, & hanc applicationem virtuales omnipotentis sufficere, ut causa secunda violentiam patitur à contrario, quia ex illa sequeretur formalis, si agens contrarium non adesset, ac proinde negatio effectus non oritur ex defectu applicationis omnipotentis, quia hæc præstò adesset, si contrarium agens vel forma impossibilis cum effectum illum non impediret, sed ratione impedimenti, seu contrarij agentis ex cuius præuisione Deus non applicat formaliter omnipotentiam, quam virtualiter applicat eo ipso, quod ex se illam non remoueat independentem ab exigentia contrarij, & formaliter applicaret contrario fortius non exigente negationem effectus, ad quem omnipotentia erat applicanda.

CONTROVERSIA VII.

De causis in communi.

GGREDIMVR tractationem rei, si quæ est in tota Philosophia, scitu dignissimam, vix enim in illa, imò neque in Theologia quationem notabis, in qua tibi non occurrat prioritas causæ, dependentia effectus ab illa, causandi genus.

PUNCTUM PRIMUM.

Quid sit causa?

§. I.

Aliorum sententia.

NVllam causæ definitionem tradidit Aristoteles in hoc lib. neque 5. Metaphysic. cap. 2. ubi ex professo de causis disputauit, ideo omnibus datum est, ex proprio Marte rationem communem causæ definire, quo nihil exitialius, nulla enim lex esse potest, ubi legislatores sunt omnes, neque communem aliquam auscultant latam à Principe, cui auscultent omnes. Conimbr. 2. physic. cap. 7. quest. 1. ha definiunt, *causa est id, à quo aliquid per se dependet.* Quam definitionem mutuati sunt ex P. Fonssec. Metaphysic. 1. cap. 7. quest. 1. P. Pereira lib. 8. Philosophiæ

Philosophia c. 1. causam sic describit: *Causa est, quæ in suo genere per se, & principaliter concurre ad sustentandum effectum.* Parum à Pereira discrepat P. Rubius lib. de causis, n. 15. ita definiens: *Causa est per se influens in effectum.* P. Suarez disp. 12. Metaphysic. sect. 2. causam describit, *Principium per se influens esse in aliud.* Arriaga sic definitionem omnibus faciliorem tradidisse putat: *Causa est quæ per se influat producendo effectum.* Valel. cap. 7. text. 68. hanc definitionem ex Aristotele putat deducere. *Causa est id propter quod est aliud.* Alij acuti recentiores causam definiunt: *Principium cum prioritate naturæ in aliud influens.*

Vna eademque difficultas Doctores omnes in varias traxit sententias, nullamque causæ definitionem non nobis difficilem reddit. Fide sanctum est Patrem æternum esse principium influens in Filium, produciens personalitatem Verbi, ratione cuius Verbum dicitur à Patre productum. Patres omnes Latini hoc nomen causæ in diuinis exolum habent, asseruntque Patrem dicendum non esse causam Filij, licet Græci omnes pleno ore Patrem Filij causam appellant. Nobis cum Patribus Latinis est sentiendum, & loquendum, ex quo tota in hac materia insurgit difficultas, quæ tota est in assignanda aliqua definitione, quæ conueniat omnibus principiis creatis, quæ per se verè influunt in suos effectus, & non conueniat Patri respectu Verbi, neque Patri, & Filio respectu Spiritus sancti, quia neque Pater dicendus est causa respectu Filij, neque Filius dicendus est effectus respectu Patris. Sicuti neque Pater, & Filius dicendi sunt causa, sed principium Spiritus sancti, neque Spiritus sanctus effectus respectu sui principij. Præter hanc difficultatem nulla potest contra has definitiones adduci, quæ ponderis aliquid contineat: percurro singulas.

Conimbricenses à sua definitione excludunt conditiones, & dispositiones sine quibus non potest esse effectus per illam particulam *per se*, quia effectus non dependet per se à conditionibus. Per illam particulam *dependet*, excludunt secundam, & tertiam personam Trinitatis, quæ non dependent, sed procedunt, Filius enim non potest dici dependens à Patre. Ab hoc ultimo incipio quod maioris est momenti: cur Filius, qui sine Patre esse non potest, & ita ab illo producitur, ut non possit non existeret ab illo productus, & qui per locum intrinsecum repugnaret, si Pater repugnaret, dicendus non est, dependens à Patre? Cur non diceretur dependere ab alio, illud, quod sine illo esse non potest, & à quo procedit tanquam à principio per se influente? Dices dependentiam dicere distinctionem naturæ in termino dependenti, quam non habet Filius respectu Patris, & ob hanc rationem non potest dici Filius respectu Patris, & ob hanc rationem non potest dici Filius ab illo independens. Non nego, sed rogo ex quo capite probas dependentiam dicere naturam distinctam in termino dependenti, ab illo, à quo dependet? id tibi supponis non dato fundamento, ut tuam definitionem integram serues. Sed esto: ignotior nobis est natura dependentiæ naturæ causæ, vel saltem æquè ignota, unde non rectè per dependentiam causam explicas, qui posses per distinctionem naturæ inter causam, & effectum, per quam explicas dependentiam, naturam causæ breuius & clariùs nobis patefacere. Neque omnino conditiones censo excludi per illam particulam *per se*, quæ tantum opponitur cum illo, quod se habet per accidens respectu effectus, conditiones autem non sunt per accidens, sed per se requiritur ad effectum. Secundò illud *per se*, non ponitur in definitione ex parte principij, sed ex parte termini, qui à principio procedit, quo posito sic argumentor. Modus vnionis per suamet entitatem est affixus extremis, quorum est vnio, & illi repugnat ex intrinsecis prædicatis existeret sine extremis: ergo per se dependet ab illis: ergo hæc definitio conuenit extremis respectu modi, quo vniuntur, ex eo præcisè, quod sint illius extrema, ex quo capite non sunt illius causa; sunt enim plura extrema vnita, quæ nullam causalitatem propriam exercent circa vnionem, quæ annectuntur.

Patres Pereirus, & Rubius rectè principia omnia, quæ causalitatem propriam non exercent, conditiones, & dispositiones excludunt à suis definitionibus per illas particulas *per se influens*, quia priuatio, quæ principium generationis dicitur per accidens se habet ad generationem, vel saltem ad actionem productiuiam termini, vel ad terminum productum, reliquæ conditiones non influunt, sed

requiruntur, ut influat principium, quod dicitur causa, potius videtur redundare in vtraque definitione illa particula *per se*, quia omne quod influat, per se influat, & illa, quæ per accidens se habet nullo modo dicuntur influere. In definitione Pereiræ plura videntur redundare: particula illa *in suo genere*, necessaria non erat, quidquid enim influat, influat in suo genere: demerem ego etiam illam particulam *per se*, quidquid enim per se influat, & quidquid influat habet totam rationem principij principalis ad rationem causæ requisitam: particula illa *ad sustentandum*, mihi sonat genus causæ materialis, cuius proprium est, non efficientis effectum sustentare. Hæc definitio Rubij emendat: videamus quomodo scopum vincant, ad quem reliquæ alidantur definitiones. Excludunt Patrem à ratione causæ respectu Filij, & Patrem, & Filium respectu Spiritus sancti, per illam particulam *effectum*, quia neque Filius, neque Spiritus sanctus dicuntur effectus respectu processionum quas terminant, & ex vi quarum producuntur. Non inficior Verbum, & Spiritum sanctum, non posse dici effectus, quia effectus dicitur quid creatum, seu factum, quod de Verbo, & Spiritu sancto dici non potest, teste Athanasio. Cæterum horum definitionum auctores, se in typo collocant, nobisque naturam causæ æquè ignotam reliquerunt, cum enim effectus, & causa relatiue dicantur, æquè difficile est naturam effectus inquirere, & essentiam causæ persequari; itaque etsi firmum Catholicumque sit Verbum non esse effectum, æquè nos latet ratio propter quam Verbum non sit effectus Patris, & propter quam Pater non sit causa Verbi, & æquè explicari difficile est, quid dicat conceptus effectus, qui non conuenit Verbo supra conceptum procedentis à principio, qui rectè de Verbo dicitur. Et quid dicat conceptus causæ, qui primæ personæ respectu secundæ non conuenit supra conceptum principij influentis, qui dicitur de prima persona respectu secundæ.

Definitio Patris Suarij excludit primam Trinitatis personam à ratione causæ respectu secundæ per illam particulam *in aliud*: Filius enim non potest dici aliud à Patre, quia verbum *aliud*, significat non quamcumque distinctionem, sed specialiter distinctionem naturæ. Mitto Verbum esse aliud suppositum à Patre, & argumentor sic: illud *aliud* in quod debet influere principium, ut dicat causa, vel dicat naturam aliam, quam nos naturam vocamus, ut distinctam à personalitate, vel dicat aliam essentiam, quatenus essentia dicitur conceptum quidditatum rei, qui conuenit naturæ, personalitati, & cuiuscumque accidenti. Si dicat aliam naturam, ut distinctam à personalitate, sequitur naturam creatam influentem actiue, & passiue in propriam substantiam, adhuc non esse futuram causam subsistentiæ, quia non influat in aliud, ac proinde meam subsistentiam de facto non habere causam materialem, quia hæc non poterat esse alia præter meam naturam, hæc autem, etsi de facto sit principium passiuum, illius causa dici non poterit, quia dum influat in subsistentiam, non influat in aliud, hoc est, in aliam naturam. Si illud aliud dicat alium quidditatum conceptum, subsistentia Filij producta distinguitur à persona producente, & habet proprium conceptum quidditatum, & hac ratione respectu illius, principium à quo procedit propriè causa dici posset. Eodem omnino modo reicienda est definitio ab Arriaga adducta, quæ in nihilo differt à definitione P. Suarij.

Vallesij definitio leuiori operâ detruditur. Verbum enim *propter*, si strictè sumatur tantum causam finalem propter quam reliqua fiunt, significat: si ab illius stricta significatione discedamus, latissime patet illius significatio, non enim solum effectus propter causas existeret dicere solemus, sed etiam causas propter effectus, & communi proloquio inter Philosophos dicitur: *esse est propter operari.* Neque inuenietur ratio aliqua propter quam potius posset dici lux propter solem, quam Verbum propter Patrem.

Abstrusioribus fundamentis ex Theologia petitis, & in Philosophia non alienis à communi sententia suam definitionem architectantur recentiores: supponunt ex Theologia principium productiuum in Patre non distingui formaliter ab ipsa productione actiua, & ab ipso actuali influxu, & primam personam Trinitatis constitui formaliter, ut actiuam per generationem, ita ut non sit prius in aliquo signo rationis, Patrem esse potentem generare Filium, & esse actum generantem. Neque in Patre, & Filio prius esse

esse principium spiratum, quam spirationem ipsam, sed principium constituit per ipsam actiuam spirationem. Sumunt secundum ex Philosopho aliud principium, videlicet de ratione causa esse prioritatem naturae respectu effectus. Ex quibus inferunt Patrem non esse causam respectu Filij, neque principium spiratum respectu Spiritus sancti, quod sic probant. Pater non potest concipi, ut principium Filij, quin concipiatur actu generans, sed ut actu generans non potest esse prior natura filio: ergo ut principium non est prius natura: ergo non est causa, quia de ratione causa est prioritas naturae respectu effectus. Patrem, ut generantem non esse priorem naturam, probant ratione, quia probabo influxum, & actionem non esse priorem naturam respectu effectus creati, quia videlicet non potest esse, neque concipi sine effectui: illa autem quae natura sunt priora, possunt esse sine illo, quod posterius est, ut latius Puncto sequenti. Ex quo inferitur Patrem ut generantem non esse priorem naturam Filio, quia ut generans includit actualem generationem, quae non potest esse neque concipi sine termino genito, & consequenter neque ut principium habet hanc prioritatem, quia prima persona, ut prima persona, & ut principium Filij, & ut generans Filium formaliter dicit eundem indiuisibilem conceptum, quod si Pater non est principium prius natura Filio; neque causa illius propter rationem iam dictam, quam Philosophi omnes admittunt asserentes, causam essentialiter dicere prioritatem naturae respectu effectus.

Hac sententia acutè satis ad speciem rem componit, sed praeterquam quod iuxta principia metaphysica difficultatibus non careat, quod mihi maioris est momenti, longe abest à mente Patrum, & à ratione, propter quam primae personae Trinitatis rationem causae respectu secundae negant. Id primò displicet in hac sententia, quod rem certam inter omnes Patres Latinos, & inconcussam inter Theologos dependentem facit à quadam opinione dubia satis, quam plerimi Theologi impugnant, praecipue Pater Valquez, qui primam personam, & principium generandi per aliquid praedicamentalius absolutum, & tantum transcendentaliter relatum constituit, iuxta quam sententiam ruit tota doctrina, & fundamentum, quo denegant hi recentiores primae personae veram rationem causae. Audio illos respondentes se iuxta propria principia, & sententiam, quam defendendam suscipiunt, rectam definitionem causae tradidisse, neque illorum esse iuxta sententias quas impugnant definitiones componere. Solutionem admitterem, si in rebus aequa probabilitatis lance libratis hac propriae doctrinae consequentia se tuerentur hi recentiores, in praesentiarum verò, inter omnes Latinos sanctum est nomine causae in diuinis vtendum non esse; illam verò recentiorum opinionem, licet aliqui Theologi defendant, nullus illam tuetur, tanquam quid necessarium ad retinendas Patrum loquutiones, neque illi adhaerit, ne adhuc verbis à Patribus discederet, ideoque non rectè hac doctrinae consequentia se protegent hi recentiores, illa enim, quae ab omnibus sunt degustanda, ad proprium conditi palatum par non est. Interrogo hos recentiores an aliquando nostrum Vasquium constituentem primam personam Trinitatis per aliquid absolutum, aliquando impugnaverint, quia ex opinione illius inferatur Patrem esse causam Filij, vel apud quem Patrum legerint, principium generandi constituendum esse paternitatem, ne dicatur causa Verbi geniti. Nullus de hac constitutione metaphysica meminit, neque dissentio inter Gracos, qui Patrem Filij causam vocabant, & Latinos, qui non causam, sed principium Filij Patrem appellant, ex hac diuersitate constituendi metaphysicè primam Trinitatis personam trahebat originem, neque Latini Patres recusabant Patrem causam Filij vocare propter metaphysicam constitutionem sic vel aliter defendendam, de qua nihil curabant. Alia ergo Patrum mens, quam sciri plurimum oportebit, ut sciamus quid nomine causae intellexerint Patres, Doctoresque Latini, & ex quo capite principium in diuinis nomine causae appellari recusauerint.

§. II.

Propter quam rationem Latini Patres nomen causa in diuinis non admittant.

Sensere Latini Patres conuenientius esse ut nomine principij quam causae in diuinis, ne nomen causae ra-

tionem effectus, & creaturae, distinctam inaequalem, & finitam naturam in productis denotaret, neque alia de causa volunt Patrem non dici causam Filij, nisi ne Filium Patri inaequalem naturam ab illo diuersum, creatum, & finitum compellere viderentur. Sic manifestè ostendunt plura Patrum testimonia, nonnulla in medium adducam, quibus haec veritas comprobetur. D. Anselmus episcopus de processione Spiritus sancti contra Gracos, paulò post medium, has rationes adducit dubitandi, ut definiat, an Pater dicendus esset principium vel causa Verbi: si tamen dicitur, Deus principium aut causam habere. Principium autem videtur non nisi rei recipientis esse, & causa non nisi effectus alicuius, & Spiritus sanctus numquam incipit esse, neque est effectus alicuius. En ubi nullam rationem adducit, ne dicatur Spiritus sanctus causam habere, nisi quia nullus est effectus, unde cum postea cum omnibus Latinis nomen causa non admittit, non alia ratione mouetur, nisi ne dicat Verbum, aut Spiritum sanctum effectum esse.

Egregium est aliud testimonium ex D. Dionysio lib. de diuinis Nominibus, cap. 2. Neque enim (ait Dionysius) inter effectus & causas perfecta similitudo, sed effecta quidem causarum, quas possunt praesentare imagines: cause autem secreta sunt ab effectibus, suntque principij sui ratione superiores. Pulchrè Dionysius rationes omnes recenset, quas supra adduxi. Neque enim, ait, inter effectus & causas perfecta similitudo, quasi diceret, in personis diuinis nulla potest aliis esse causa, quia personae omnes perfectam habent similitudinem, quae non intercedit inter causas & effecta, est vna aliis esset causa, illa perfectior esset. Effecta quidem causarum praesentant imagines, &c. idem est, ac dicere effecta quas possunt per productionem & dependentiam trahunt perfectiones ex his, quae reuolunt in causis, quae sunt secreta, hoc est, distinctae naturae ab effectibus, respectu quorum superiores sunt. Quibus expressè testatur Dionysius Verbum, aut Spiritum sanctum, non habere causam, quia utrumque eiuſdem est perfectionis cum principio, à quo procedunt, & non distinguitur à natura principij, neque aliud principium habet maioris perfectionis, neque trahit perfectiones aliquas à natura principij aliis non participatis; quicquid enim est in natura principij generantis & spirantis est in natura geniti & spirati, utpote non simili, sed omnino eadem.

Accedit Bessarion Patriarcha Constantinopolitanus in oratione pro vnione, quae habetur in fine Concilij Florentini capite ultimo, post medium, ubi haec habet: Notandum, quod sancti Doctores Orientales etiam in diuinis videntur nomine cause, & causati largo modo, non quidem ut limitationem, & dependentiam importat, sed propter productionem, & emanationem à principio eius, quod est à principio significat: ideo me etiam ad Gracos loquentem his nominibus usum fuisse. Disputauerat Patriarcha cum Gracis de processione Spiritus sancti, utebantur Graci hoc nomine causa etiam in diuinis, Bessarion cum Latinis utebatur nomine principium, & nomen causa non admittebat in diuinis, verumtamen, quia de hac re non erat concertatio, & vocibus tantum in illa dissidebant, Bessarion nomine causa vsus est inter disputandum cum Gracis, ne vocum diuersitate turbaretur disputatio, & impedita vocibus diuersis ad rem non perueniret. Postea verò disputatione finita rationem reddit Bessarion, cur cum Gracis fuerit loquutus, & ait: vsus sum nomine causa more Graco, quia Graci Patres cum quibus sum loquutus largo modo sumunt hoc nomen causa, non quatenus significat dependentiam, & limitationem causati, quam dependentiam & limitationem nefas esset admittere, & quam intendunt Patres Latini negare, dum dicunt Patrem non esse causam Verbi, & quia ipsi limitationem, & hanc dependentiam non intendebant admitti in diuinis, non reculaui loqui tum illis, quia non ex alio capite nomen cause in diuinis inuisum esse potest, nisi quia limitationem, & dependentiam significat: expende illa verba: Non quidem ut limitationem & dependentiam importat, &c. ideo me etiam ad Gracos, quorum genuinum sensum esse à me traditum manifestè comperies.

Ex his inferes Latinos hoc nomen causa exterminasse à diuinis, ne limitationem, hoc est, naturam limitatam, & finitam in personis significare viderentur. Hanc illationem finitæ, & limitatæ virtutis in persona producta ex causa, à qua producitur, quam Latini faciebant cuius antecedens negabant, ne consequens admitterent, fundatam inuenio in alio principio vulgari satis in Philosophia, quod tetigit D. Dionysius testimonio citato in illis verbis,

Esse

Effecta quidem causarum, quas possunt præferunt imagines. Illud est, nullum effectum perfectiorem sua causa. quia causa nihil potest producere perfectius se ipsa, neque eminenter continet maiorem perfectionem suâ formali perfectione, ex quo principio metimur perfectionem cuiusque effectus per causæ perfectionem tanquam mensuram, quam non potest excedere, omnique causa taxat, & limitat perfectionem effectus, & quotiescumque effectus procedit à causa creata, etiam si hæc produxerit effectum, quem potest, dicimus effectum productum non excessisse tantam perfectionem, quia causa à qua procedebat, non poterat aliam maiorem attingere; si verò effectus à Deo immediatè fuit productus dicimus, Deum produxisse effectum cum tanta perfectione, quia ita illi placuit effectum producere, potenti alias perfectiorem alium producere, cuius perfectio similiter voluntate diuinâ taxaretur, quæ potuit omnipotentiam ad maiorem aliam producendam applicare. En causa omnes taxant, terminisque præscribunt perfectioni effectus, ita ut si à virtute creata procedat tantam perfectionem non excedat, quia alia maior non est obiectum virtutis, à qua procedit, etsi à Deo immediatè producat, tantam perfectionem habeat, & non aliam maiorem, quia voluntas non applicuit omnipotentiam ad effectum cum maiori perfectione producendum, & omnes ab illa producibiles finiti sint. & limitati, quia nihil non finitum, & limitatum ad extrâ producendum est obiectum virtutis productivæ existentis in Deo. In diuinis aliter se res habent, principium produciens non taxat perfectionem termini producti, cuius perfectio nullam taxam habet, aut mensuram; quod si Filius non possit esse perfectior Patre, ideo est quia eadem est utriusque perfectio, communisque indivisibilis essentia, quæ maior alia repugnat, non præcisè ex defectu virtutis causæ illam potentis producere, sed quia secundum se repugnat maior perfectio, & quia una omnium personarum natura, atque perfectio excedit omnem perfectionem excogitabilem. Hanc summam perfectionem sine aliquo termino, aut limitatione volunt Latini Patres in personis productis defendere, & ne viderentur illam non agnoscere, si nomen *causæ* in diuinis admitterent, quod apud illos limitationem importabat, illo vi noluerunt, Neque in re à Græcis dissentiebant, qui nomen *causæ* sine hac limitatione ad diuinas personas extendebant, ideo Bessarion non recusat vii illo, explicat tamen nomen illud usurpare cum Græcis non quatenus dicit dependentiam & limitationem, quam apud Latinos importabat, in quorum acceptione nefas esset nomen causæ ad diuinam transferri.

13 Eadem est mens Angelici Doctoris opusc. 1. cap. 1. contra errores Græcorum, ubi his verbis probat Patrem non esse dicendum causam Filij: *Nam apud Philosophos prima causa Deus nominatur: omne autem causatum sub vniuersitate creaturarum comprehenditur apud eos, & ideo si Filius causam dicatur habere, posset intelligi quod sub vniuersitate causarum, aut creaturarum comprehenderetur.* En expressè testatur D. Thomas Patrem non esse dicendum causam Filij, ne Filius inter vniuersitatem creaturarum recenseatur, hoc est, ne creatura compelleretur. Et cap. 2. ubi negat Patrem prioritatem causæ respectu Filij hæc habet: *Neque enim prior est Pater tempore: cum Filius sit æternus: neque prior natura cum Patre & Filij sit una natura.* Ecce D. Thomas negat Patrem esse priorem naturâ Filio, quia Pater & Filius eandem habent naturam, idem enim sonabat inter Patres aliquid esse prius naturâ alio, quàm habere naturam priorem illo, quod erat posterius. Constat ergo ex Patribus ideo non admisisse nomen causæ in diuinis, quia sentiunt nomen causæ importare distinctionem naturæ inter causam, & causatum, & perfectionem finitam, & limitatam, rationemque creaturæ in termino à causa producta.

§. III.

Veram causæ definitionem expono.

14 **N**on est animus causam utcumque definire definitione, quæ omnibus & solis causis conueniat, sed etiam primum quidditativum conceptum causæ explicare, & constitutum essentiale causæ in definitione iuxta mentes Patrum exprimere. Definitionem adductam à Rubio quam num. 1. retuli scilicet, *id quod per se influit in effectum* ideo reieci, quia rem per conceptum æquè obscurum

Franc. de Quicada, Philosoph. Tom. 1.

exponebat, est enim æquè ignota ratio, propter quam Filius non fit dicendus effectus, & Pater causa non fit appellandus: verumtamen conceptum quidditativum causæ attingere constat ex mente Patrum, qui ideo negabant Patrem esse causam Filij ne concederent Filium esse effectum, sentientes causam, dici essentialiter per ordinem ad effectum: Est ergo hic conceptus effectus clarius in definitione explicandus. Non ineptè definitur causa: *Principium influens in terminum non identificatum cum natura principij.* Quæ definitio non conuenit Patri respectu Filij producti, quia Filius productus identificatur cum natura producentis, & videtur omni causæ create competere, & alias attingit distinctionem creaturarum, ex defectu cuius nolunt Patres Latini primam personam dici causam respectu secundæ. Contra hanc definitionem adduci potest sententia aliquorum assertantium posse eandem entitatem, se ipsam per secundam actionem producere, quæ productio est vera causalitas, nullus enim admittit actionem creatam, quæ propriissimè non sit causalitas, ex vi cuius principium non constituitur in actu secundo. Hanc opinionem non omnes admittunt, illamque impugnabo Controuers. 9. Punct. 10. verumtamen vellem definitionem aliquam tradere, quæ iuxta omnium opinionem constans sit propter rationem, quam contra recentiores expendebam n. 8. Deinde si per impossibile hoc contingeret, ut idem homo se ipsum per veram actionem produceret, in illa productione totam rationem causalitatis contempleretur: ergo de ratione formali causalitatis non est tendere in terminum distinctum à principio, quando principium est creatum: quod si Patres intendebant de ratione effectus seu termini causati à Deo esse distinctionem terminâ naturâ Dei causantis, ideo est, quia requirebant limitationem ex parte effectus, illiusque naturam esse finitam, quod essentialiter importat distinctionem à natura producentis quod habet naturam infinitam.

Sic ergo essentialiter & quidditatiuè conceptum causæ ad sensum Patrum, & iuxta Aristotelis mentem expimo, *Principium influens per influxum ex se formaliter defectibilem.* Per particulam *principium* conuenit causa cum priuatione, & aliis, quæ non per se ad effectum conducunt, & principia dicuntur. Per illud *influens*, differt à principijs non conducentibus, & à conditionibus, quæ non influunt, sed prærequiruntur ad influxum, & adhuc conuenit cum principio generante, & cum principio spirante secundam, & tertiam personam Trinitatis, à quibus vltimò differt per illam particulam *per influxum ex se defectibilem*, quia influxus quo prima persona influit in secundam ex se est indefectibilis, generatio enim actiua identificatur cum Patre, & passiva cum Filio, ac proinde influxus, qui est idem cum generatione æquè indefectibilis est, ac Pater, & Filius, & ipsa natura diuina cum qua identificatur. Definitionem hanc competere omnibus causis respectu omnium effectuum per se notum est, nullus enim influxus procedit à Deo circa effectum ad extrâ productum, quem Deus subtrahere non possit, & qui ex se vtpote finitus, & limitatus non sit defectibilis. Eadem ratione potest deficere quilibet alius influxus dependens à causa secunda, qui etiam immediatè dependeret à Deo: quod si daretur aliqua causa secunda, quæ per se ipsam influeret in effectum adhuc illius influxus defectibilis esset, quia ipsa causa secunda posset deficere.

Statui definitionem hanc omnibus causis, & non alij entitati competere: probo modò exprimere conceptum quidditativum causæ. Rationem causæ contemplantur Patres respectu effectus, seu termini, qui in se dicat distinctionem à natura diuina: rationem hanc rectè explicat defectibilitas influxus, quæ per locum intrinsecum dicit defectibilitatem termini, qui sine illo non potest, & consequenter distinctionem à natura diuina, quæ indefectibilis est. Ad rationem causæ exposcebant Patres ex parte termini virtutem finitam, & limitatam, hæc optimè explicatur per conceptum defectibilitatis: illud enim quod defectibile est, non est infinitum per essentiam, cui repugnat per locum intrinsecum esse defectibile. Consonat etiam hæc definitio doctrinæ Aristotelis, qui 2. Physic. cap. 3. text. 29. & 1. 2. de gener. c. 7. text. 55. causam efficientem definiuit, *unde primum principium est mutationis*, ac si diceret, causa efficiens non est nisi illius, quod mutatur de non esse ad esse, quibus verbis innuit Aristoteles omnem effectum ex se esse defectibilem, capacemque non essendi.

Dices

17 Dices per defectibilem influxum explicari formalitates requisitas ad rationem causæ, respectu principij, & effectus respectu termini. Non tamen requiri hanc defectibilitatem per locum intrinsecum, ut in termino productio releceat tota ratio effectus secundum omnes formalitates assignatas, & in principio producente tota ratio causæ, quod sic probare posses. Supponamus per impossibile Deum ad extra entitatem aliquam necessariam, & absque illa libertate produxisse, non sequitur ex hac suppositione per locum intrinsecum Deum non esse causam illius termini producti, & terminum productum non esse effectum, quia adhuc haberet perfectionem finitam, & limitatam distinctam à natura Dei producentis, & nihilominus effectus ille non esset defectibilis, quia cum necessario produceretur à Deo independentem à quolibet alio, eo ipso quod Deus existeret, illum produceret, & cum Deus necessario existeret terminus ille necessario produceretur à Deo. Respondeo duplicem defectibilitatem posse considerari in influxu, unam extrinsecam, intrinsecam aliā defectibilitatem extrinsecam est, quæ provenit à causa indifferenti, vel libera ut producat: Defectibilitas intrinseca provenit ab ipsa rei entitate, quæ ex se indifferens est, ut existat, & non existat, quia ex prædictis essentialibus quæ in se habet non illi repugnat, non existere, neque essentialiter dicit actu existere. Hæc defectibilitas intrinseca est de ratione constitutiva effectus quæ adhuc conveniret entitati, quam Deus necessario produceret, quia licet non posset deficere, hoc non illi competere ratione intrinsecæ entitatis, ex vi cuius præcise apta erat ad existendum, vel non existendum; sed ratione agentis illam necessario producentis. Influxus autem per quem Verbum producit, & Verbum productum ex suam intrinsecam entitatem deficere non possunt, & ex prædictis intrinsecis defectibilitas illis repugnat, non præcise ex eo quod principium productivum necessario terminum producat. Idem dicito de productione Spiritus sancti.

18 Obicit in opinione aliquorum præcipue ex Thomistis: creatio identificatur cum Deo: ergo in horum sententia influxus, quo Deus influit in rem creatam, cuius est causa identificatur cum ipso Deo: ergo est æquè indefectibilis cum ipso Deo: ergo in sententia horum definitio causæ à nobis assignata subsistere non potest. Dixi rem explicandam esse à me iuxta omnium sententias, & ita etiam ad hanc sententiam, definitionem extendo. Authores, qui dicunt creationem, actionemve non distingui à principio producente, dicunt creationem identificatam cum Deo non posse entitati, & secundum se deficere, asserunt tamen posse deficere secundum formalitatem, & exercitium actionis, ita ut existat sine termino, & quin actu formalitatem influxus exerceat, & ita actionem defectibilem constituent, etsi non materialiter, formaliter tamen, secundum rationem formalem actualis influxus, & ita influxus, etsi aliis identificatus sit cum Deo, & indefectibilis secundum entitatem, defectibilis est secundum formalitatem, & secundum rationem formalem influxus, quia Deus ab æterno illam actionem secum identificatam habuit, quin ex vi illius effectus poneretur extra causas, & ita in tempore effectus ex vi illius producit, ut potuerit non produci, quia omnis effectus ad extra liberè producit respectu Dei, quæ defectibilitas sufficiens est, ut per ordinem ad illam illius principium constituitur in ratione causæ, quæ tantum dicit ordinem ad influxum defectibilem formaliter in ratione influxus. Neque hæc defectibilitas convenit influxui, quo prima persona influit in secundam, aut prima & secunda in tertiam, quia neque materialiter, neque formaliter adhuc in ratione influxuum actualium potuerunt deficere hi fluxus, quibus personæ producantur.

19 Definitionem hanc intendit impugnare novus quidam Presb. 1. part. C. 1. ar. 2. & in ipso epigraphi impugnationis illam novellam appellat, de quo ego parum curo, videamus, quid supra ostensionē sui animi rationis contra hanc definitionē adducit.

Obicit facillè contempturum prædictam definitionem illum, qui cum Patribus Græcis vellet defendere Patrem non solum dici principium, sed causam Filij, quia Græci in hac parte non recipiunt auctoritatem Patrum Latinorum. Vno D. Thoma sæpe extra rem adducto, frequenter istæ questionis definit ex rationibus contra suam sententiam adductis satisfecisse putat, & modo ut impugnet rationem haberi non vult de ipso S. Thoma, & de omnibus Patribus Latinis, nec fat mihi esse iudicari iuxta illorum

FRANC. QUICQ, de Philosoph. Tom. 1.

phrasim loqui, & ad locutionem Græcorum contra Latinos Patres recurrit, ut me impugnandi affectum expleat.

20 Obicit secundò Aristotelem non cognovisse productionem in divinis, & idè frustra ex illo in definitione causæ querere particulam excludentem talem productionem. Respondeo, ad hoc, ut Aristoteles proprietatem causæ designaret, quæ competere non posset Patri producenti Filium, necesse non esse Patrem æternum cognovisse, nec productionem Filij, eo autem ipso, quod talem proprietatem designaverit, exclusit Patrem à ratione causæ, sicut dum ego definio hominem per animal rationale, quod magneti non competit, magnetem excludo à ratione hominis, etiamsi magnetem non cognoverim, nec mihi unquam in mentem venerit.

21 Obicit, me petere principium dum suppono omnem causam, causam esse effectus creati, & limitati. Respondeo me hoc non ex meo cerebro fingere, sed ex unanimi consensu omnium Patrum Latinorum, & totius Latinæ Ecclesiæ, cum quibus sentire, & loqui teneor, & ita hoc supposito conceptum commune causæ inquiri, & designo, mirorque hominem mei ad eum memorem, ita esse sui memorem, ut cum hoc argumentum contra me instituerit nu. 8. statim num. 10. afferat auctoritates Patrum probare causam rigorose includere distinctionem, & limitationem, idque ex doctrina Patrum expressè docere Sanctum Thomam.

22 Obicit non requiri ad rationem causæ influxum defectibilem, & quia Angeli secundum D. Dionysium vitam habent indefectibilem, & iuxta D. Thomam secundum suam naturam sunt incorruptibiles. Agnoscit iste ex Concilio Lateranensi, ex D. Augustino, & Sancto Thoma omnem creaturam posse transire de non esse ad esse, & annihilari, quo potuisset ab hac obiectione abstinere, quam non refero, quia illi satisfacere necesse sit. Sed ut ostendam, quàm frigida, & friuola sint ea, quibus in meas sententias absque defectu innuehitur.

23 Tandem arguit, quod etiamsi conceptus causæ, quem ego designo omni causæ competere, quidditativus non esset. Deberet alium conceptum designare, qui prius omni competere, ut hoc fundamento aliquo asseueret.

PUNCTUM II.

Quid sit actus primus respectu effectus, & causam esse in actu primo ad illum.

1 Non pauci confundunt actum primum causæ cum prioritate naturæ causæ respectu effectus, existimantes idem esse causam esse in actu primo ad effectum, & esse naturam priorem illo: Errant tamen, differunt enim sicuti differt subiectum à concreto, lignum v. g. ab albo, ut constat ex dicendis in hoc Puncto de actu primo, & in sequenti de prioritate naturæ.

2 Causam in actu primo dicere entitatem intrinsecam virtutis productivæ nemo in questionem vertit, quia actus primus dicit totum illud quod ad actum secundum supponitur: sed entitas intrinseca causæ v. g. ignis supponitur ad productionem caloris, & ad calorem productum: ergo actus primus dicit formaliter entitatem intrinsecam causæ. Dicit similiter actus primus condiciones omnes prærequisitas ad effectum tenentes se ex parte causæ v. g. approximationem inter agens, & passum, positivam, vel negativam, eo modo, quo requiritur ad effectum producendum, dispositiones ex parte passi, sine quibus effectus produci non potest, omnipotentiam applicatam ad operandum cum causa secunda, demum omnia comprincipia, & illorum circumstantias, quæ prærequiruntur ad effectum, & quæ debent supponi ut causa simpliciter sit potens operari. Ratio est manifesta: causa in actu primo, dicit virtutem iam aptam, & proximè potentem, & iam ultimo accinctam ad operationem: sed quovisq. habeat omnia alia comprincipia parata, & omnes condiciones, & circumstantias tenentes se ex parte virtutis virtus causativa non est simpliciter potens operari, non enim dicitur homo, etsi potentiam vitam habeat, simpliciter potens videre obiectum cuius speciem non habet, neque ignis dicitur proximè potens calefacere subiectum abiens: ergo quovisq. virtus causativa sit cum his omnibus comprincipiis & circumstantiis non est in actu primo ad operationem.

R. Remotio

Effecta quidem causarum, quas possunt præferunt imagines. Illud est, nullum effectum perfectiorem sua causa. quia causa nihil potest producere perfectius se ipsa, neque eminenter continet maiorem perfectionem suâ formali perfectione, ex quo principio metimur perfectionem cuiusque effectus per causæ perfectionem tanquam mensuram, quam non potest excedere, omnique causa taxat, & limitat perfectionem effectus, & quotiescumque effectus procedit à causa creata, etiam si hæc produxerit effectum, quem potest, dicimus effectum productum non excessisse tantam perfectionem, quia causa à qua procedebat, non poterat aliam maiorem attingere; si verò effectus à Deo immediatè fuit productus dicimus, Deum produxisse effectum cum tanta perfectione, quia ita illi placuit effectum producere, potenti alias perfectiorem alium producere, cuius perfectio similiter voluntate diuinâ taxaretur, quæ potuit omnipotentiam ad maiorem aliam producendam applicare. En causa omnes taxant, terminisque præscribunt perfectioni effectus, ita ut si à virtute creata procedat tantam perfectionem non excedat, quia alia maior non est obiectum virtutis, à qua procedit, etsi à Deo immediatè producat, tantam perfectionem habeat, & non aliam maiorem, quia voluntas non applicuit omnipotentiam ad effectum cum maiori perfectione producendum, & omnes ab illa producibiles finiti sint. & limitati, quia nihil non finitum, & limitatum ad extrâ producendum est obiectum virtutis productivæ existentis in Deo. In diuinis aliter se res habent, principium produciens non taxat perfectionem termini producti, cuius perfectio nullam taxam habet, aut mensuram; quod si Filius non possit esse perfectior Patre, ideo est quia eadem est utriusque perfectio, communisque indivisibilis essentia, quæ maior alia repugnat, non præcisè ex defectu virtutis causæ illam potentis producere, sed quia secundum se repugnat maior perfectio, & quia una omnium personarum natura, atque perfectio excedit omnem perfectionem excogitabilem. Hanc summam perfectionem sine aliquo termino, aut limitatione volunt Latini Patres in personis productis defendere, & ne viderentur illam non agnoscere, si nomen *causæ* in diuinis admitterent, quod apud illos limitationem importabat, illo vi noluerunt, Neque in re à Græcis dissentiebant, qui nomen *causæ* sine hac limitatione ad diuinas personas extendebant, ideo Bessarion non recusat vii illo, explicat tamen nomen illud usurpare cum Græcis non quatenus dicit dependentiam & limitationem, quam apud Latinos importabat, in quorum acceptione nefas esset nomen causæ ad diuinam transferri.

13 Eadem est mens Angelici Doctoris opusc. 1. cap. 1. contra errores Græcorum, ubi his verbis probat Patrem non esse dicendum causam Filij: *Nam apud Philosophos prima causa Deus nominatur: omne autem causatum sub vniuersitate creaturarum comprehenditur apud eos, & ideo si Filius causam dicatur habere, posset intelligi quod sub vniuersitate causarum, aut creaturarum comprehenderetur.* En expressè testatur D. Thomas Patrem non esse dicendum causam Filij, ne Filius inter vniuersitatem creaturarum recenseatur, hoc est, ne creatura compelleretur. Et cap. 2. ubi negat Patrem prioritatem causæ respectu Filij hæc habet: *Neque enim prior est Pater tempore: cum Filius sit æternus: neque prior natura cum Patre & Filij sit una natura.* Ecce D. Thomas negat Patrem esse priorem naturâ Filio, quia Pater & Filius eandem habent naturam, idem enim sonabat inter Patres aliquid esse prius naturâ alio, quàm habere naturam priorem illo, quod erat posterius. Constat ergo ex Patribus ideo non admisisse nomen causæ in diuinis, quia sentiunt nomen causæ importare distinctionem naturæ inter causam, & causatum, & perfectionem finitam, & limitatam, rationemque creaturæ in termino à causa producto.

§. III.

Veram causæ definitionem expono.

14 **N**on est animus causam utcumque definire definitione, quæ omnibus & solis causis conueniat, sed etiam primum quidditativum conceptum causæ explicare, & constitutum essentiale causæ in definitione iuxta mentes Patrum exprimere. Definitionem adductam à Rubio quam num. 1. retuli scilicet, *id quod per se influit in effectum* ideo reieci, quia rem per conceptum æquè obscurum

Franc. de Quiedo, Philosoph. Tom. 1.

exponebat, est enim æquè ignota ratio, propter quam Filius non fit dicendus effectus, & Pater causa non fit appellandus: verumtamen conceptum quidditativum causæ attingere constat ex mente Patrum, qui ideo negabant Patrem esse causam Filij ne concederent Filium esse effectum, sentientes causam, dici essentialiter per ordinem ad effectum: Est ergo hic conceptus effectus clarius in definitione explicandus. Non ineptè definitur causa: *Principium influens in terminum non identificatum cum natura principij.* Quæ definitio non conuenit Patri respectu Filij producti, quia Filius productus identificatur cum natura producentis, & videtur omni causæ create competere, & alias attingit distinctionem creaturarum, ex defectu cuius nolunt Patres Latini primam personam dici causam respectu secundæ. Contra hanc definitionem adduci potest sententia aliquorum assertantium posse eandem entitatem, se ipsam per secundam actionem producere, quæ productio est vera causalitas, nullus enim admittit actionem creatam, quæ propriissimè non sit causalitas, ex vi cuius principium non constituitur in actu secundo. Hanc opinionem non omnes admittunt, illamque impugnabo Controuers. 9. Punct. 10. verumtamen vellem definitionem aliquam tradere, quæ iuxta omnium opinionem constans sit propter rationem, quam contra recentiores expendebam n. 8. Deinde si per impossibile hoc contingeret, ut idem homo se ipsum per veram actionem produceret, in illa productione totam rationem causalitatis contempleremur: ergo de ratione formali causalitatis non est tendere in terminum distinctum à principio, quando principium est creatum: quod si Patres intendebant de ratione effectus seu termini causati à Deo esse distinctionem terminâ naturâ Dei causantis, ideo est, quia requirebant limitationem ex parte effectus, illiusque naturam esse finitam, quod essentialiter importat distinctionem à natura producentis quod habet naturam infinitam.

Sic ergo essentialiter & quidditatiuè conceptum causæ ad sensum Patrum, & iuxta Aristotelis mentem expimo, *Principium influens per influxum ex se formaliter defectibilem.* Per particulam *principium* conuenit causa cum priuatione, & aliis, quæ non per se ad effectum conducunt, & principia dicuntur. Per illud *influens*, differt à principijs non conducentibus, & à conditionibus, quæ non influunt, sed prærequiruntur ad influxum, & adhuc conuenit cum principio generante, & cum principio spirante secundam, & tertiam personam Trinitatis, à quibus vltimò differt per illam particulam *per influxum ex se defectibilem*, quia influxus quo prima persona influit in secundam ex se est indefectibilis, generatio enim actiua identificatur cum Patre, & passiva cum Filio, ac proinde influxus, qui est idem cum generatione æquè indefectibilis est, ac Pater, & Filius, & ipsa natura diuina cum qua identificatur. Definitionem hanc competere omnibus causis respectu omnium effectuum per se notum est, nullus enim influxus procedit à Deo circa effectum ad extrâ productum, quem Deus subtrahere non possit, & qui ex se vtpote finitus, & limitatus non sit defectibilis. Eadem ratione potest deficere quilibet alius influxus dependens à causa secunda, qui etiam immediatè dependeret à Deo: quod si daretur aliqua causa secunda, quæ per se ipsam influeret in effectum adhuc illius influxus defectibilis esset, quia ipsa causa secunda posset deficere.

Statui definitionem hanc omnibus causis, & non alij entitati competere: probo modò exprimere conceptum quidditativum causæ. Rationem causæ contemplantur Patres respectu effectus, seu termini, qui in se dicat distinctionem à natura diuina: rationem hanc rectè explicat defectibilitas influxus, quæ per locum intrinsicum dicit defectibilitatem termini, qui sine illo non potest, & consequenter distinctionem à natura diuina, quæ indefectibilis est. Ad rationem causæ exposcebant Patres ex parte termini virtutem finitam, & limitatam, hæc optimè explicatur per conceptum defectibilitatis: illud enim quod defectibile est, non est infinitum per essentiam, cui repugnat per locum intrinsicum esse defectibile. Consonat etiam hæc definitio doctrinæ Aristotelis, qui 2. Physic. cap. 3. text. 29. & 1. 2. de gener. c. 7. text. 55. causam efficientem definiuit, *unde primum principium est mutationis*, ac si diceret, causa efficiens non est nisi illius, quod mutatur de non esse ad esse, quibus verbis innuit Aristoteles omnem effectum ex se esse defectibilem, capacemque non essendi.

Dices

17 Dices per defectibilem influxum explicari formalitates requisitas ad rationem causæ, respectu principij, & effectus respectu termini. Non tamen requiri hanc defectibilitatem per locum intrinsecum, ut in termino productio releceat tota ratio effectus secundum omnes formalitates assignatas, & in principio producente tota ratio causæ, quod sic probare posses. Supponamus per impossibile Deum ad extra entitatem aliquam necessariam, & absque illa libertate produxisse, non sequitur ex hac suppositione per locum intrinsecum Deum non esse causam illius termini producti, & terminum productum non esse effectum, quia adhuc haberet perfectionem finitam, & limitatam distinctam à natura Dei producentis, & nihilominus effectus ille non esset defectibilis, quia cum necessario produceretur à Deo independentem à quolibet alio, eo ipso quod Deus existeret, illum produceret, & cum Deus necessario existeret terminus ille necessario produceretur à Deo. Respondeo duplicem defectibilitatem posse considerari in influxu, unam extrinsecam, intrinsecam aliā defectibilitatem extrinsecam est, quæ provenit à causa indifferenti, vel libera ut producat: Defectibilitas intrinseca provenit ab ipsa rei entitate, quæ ex se indifferens est, ut existat, & non existat, quia ex prædictis essentialibus quæ in se habet non illi repugnat, non existere, neque essentialiter dicit actu existere. Hæc defectibilitas intrinseca est de ratione constitutiva effectus quæ adhuc conveniret entitati, quam Deus necessario produceret, quia licet non posset deficere, hoc non illi competere ratione intrinsecæ entitatis, ex vi cuius præcise apta erat ad existendum, vel non existendum; sed ratione agentis illam necessario producentis. Influxus autem per quem Verbum producit, & Verbum productum ex suam intrinsecam entitatem deficere non possunt, & ex prædictis intrinsecis defectibilitas illis repugnat, non præcise ex eo quod principium productivum necessario terminum producat. Idem dicito de productione Spiritus sancti.

18 Obicit in opinione aliquorum præcipue ex Thomistis: creatio identificatur cum Deo: ergo in horum sententia influxus, quo Deus influit in rem creatam, cuius est causa identificatur cum ipso Deo: ergo est æquè indefectibilis cum ipso Deo: ergo in sententia horum definitio causæ à nobis assignata subsistere non potest. Dixi rem explicandam esse à me iuxta omnium sententias, & ita etiam ad hanc sententiam, definitionem extendo. Authores, qui dicunt creationem, actionemve non distingui à principio producente, dicunt creationem identificatam cum Deo non posse entitati, & secundum se deficere, asserunt tamen posse deficere secundum formalitatem, & exercitium actionis, ita ut existat sine termino, & quin actu formalitatem influxus exerceat, & ita actionem defectibilem constituent, etsi non materialiter, formaliter tamen, secundum rationem formalem actualis influxus, & ita influxus, etsi aliis identificatus sit cum Deo, & indefectibilis secundum entitatem, defectibilis est secundum formalitatem, & secundum rationem formalem influxus, quia Deus ab æterno illam actionem secum identificatam habuit, quin ex vi illius effectus poneretur extra causas, & ita in tempore effectus ex vi illius producit, ut potuerit non produci, quia omnis effectus ad extra liberè producit respectu Dei, quæ defectibilitas sufficiens est, ut per ordinem ad illam illius principium constituitur in ratione causæ, quæ tantum dicit ordinem ad influxum defectibilem formaliter in ratione influxus. Neque hæc defectibilitas convenit influxui, quo prima persona influit in secundam, aut prima & secunda in tertiam, quia neque materialiter, neque formaliter adhuc in ratione influxuum actualium potuerunt deficere hi fluxus, quibus personæ producantur.

19 Definitionem hanc intendit impugnare novus quidam Presb. 1. part. C. 1. ar. 2. & in ipso epigraphi impugnationis illam novellam appellat, de quo ego parum curo, videamus, quid supra ostensionē sui animi rationis contra hanc definitionē adducit.

Obicit facillè contempturum prædictam definitionem illum, qui cum Patribus Græcis vellet defendere Patrem non solum dici principium, sed causam Filij, quia Græci in hac parte non recipiunt auctoritatem Patrum Latinorum. Vno D. Thoma sæpe extra rem adducto, frequenter istæ questionis definit ex rationibus contra suam sententiam adductis satisfecisse putat, & modo ut impugnet rationem haberi non vult de ipso S. Thoma, & de omnibus Patribus Latinis, nec fat mihi esse iudicari iuxta illorum

FRANC. QUICQ, de Philosoph. Tom. 1.

phrasim loqui, & ad locutionem Græcorum contra Latinos Patres recurrit, ut me impugnandi affectum expleat.

20 Obicit secundò Aristotelem non cognovisse productionem in divinis, & idèd frustra ex illo in definitione causæ querere particulam excludentem talem productionem. Respondeo, ad hoc, ut Aristoteles proprietatem causæ designaret, quæ competere non posset Patri producenti Filium, necesse non esse Patrem æternum cognovisse, nec productionem Filij, eo autem ipso, quod talem proprietatem designaverit, exclusit Patrem à ratione causæ, sicut dum ego definio hominem per animal rationale, quod magneti non competit, magnetem excludo à ratione hominis, etiamsi magnetem non cognoverim, nec mihi unquam in mentem venerit.

21 Obicit, me petere principium dum suppono omnem causam, causam esse effectus creati, & limitati. Respondeo me hoc non ex meo cerebro fingere, sed ex unanimi consensu omnium Patrum Latinorum, & totius Latinæ Ecclesiæ, cum quibus sentire, & loqui teneor, & ita hoc supposito conceptum commune causæ inquiri, & designo, mirorque hominem mei ad eum memorem, ita esse sui memorem, ut cum hoc argumentum contra me instituerit nu. 8. statim num. 10. afferat auctoritates Patrum probare causam rigorose includere distinctionem, & limitationem, idque ex doctrina Patrum expressè docere Sanctum Thomam.

22 Obicit non requiri ad rationem causæ influxum defectibilem, & quia Angeli secundum D. Dionysium vitam habent indefectibilem, & iuxta D. Thomam secundum suam naturam sunt incorruptibiles. Agnoscit iste ex Concilio Lateranensi, ex D. Augustino, & Sancto Thoma omnem creaturam posse transire de non esse ad esse, & annihilari, quo potuisset ab hac obiectione abstinere, quam non refero, quia illi satisfacere necesse sit. Sed ut ostendam, quàm frigida, & friuola sint ea, quibus in meas sententias absque defectu innuehitur.

23 Tandem arguit, quod etiamsi conceptus causæ, quem ego designo omni causæ competere, quidditativus non esset. Deberet alium conceptum designare, qui prius omni competere, ut hoc fundamento aliquo asseueret.

PUNCTUM II.

Quid sit actus primus respectu effectus, & causam esse in actu primo ad illum.

1 Non pauci confundunt actum primum causæ cum prioritate naturæ causæ respectu effectus, existimantes idem esse causam esse in actu primo ad effectum, & esse naturā priorem illo: Errant tamen, differunt enim sicut differt subiectum à concreto, lignum v. g. ab albo, ut constat ex dicendis in hoc Puncto de actu primo, & in sequenti de prioritate naturæ.

2 Causam in actu primo dicere entitatem intrinsecam virtutis productivæ nemo in questionem vertit, quia actus primus dicit totum illud quod ad actum secundum supponitur: sed entitas intrinseca causæ v. g. ignis supponitur ad productionem caloris, & ad calorem productum: ergo actus primus dicit formaliter entitatem intrinsecam causæ. Dicit similiter actus primus condiciones omnes prærequisitas ad effectum tenentes se ex parte causæ v. g. approximationem inter agens, & passum, positivā, vel negativā, eo modo, quo requiritur ad effectum producendum, dispositiones ex parte passi, sine quibus effectus produci non potest, omnipotentiam applicatam ad operandum cum causa secunda, demum omnia comprincipia, & illorum circumstantias, quæ prærequiruntur ad effectum, & quæ debent supponi ut causa simpliciter sit potens operari. Ratio est manifesta: causa in actu primo, dicit virtutem iam aptam, & proximè potentem, & iam ultimo accinctam ad operationem: sed quovisque habeat omnia alia comprincipia parata, & omnes condiciones, & circumstantias tenentes se ex parte virtutis virtus causativa non est simpliciter potens operari, non enim dicitur homo, etsi potentiam vitam habeat, simpliciter potens videre obiectum cuius speciem non habet, neque ignis dicitur proximè potens calefacere subiectum abiens: ergo quovisque virtus causativa sit cum his omnibus comprincipiis & circumstantiis non est in actu primo ad operationem.

R. Remotio

3 Remotio impedimenti seu forme impossibilis cum actu secundo, quando potest esse effectus ipsius actus secundi non requiritur ex parte actus primi. Rem explico: Applicatur ignis intendens producere calorem subiecto frigido, frigiditas se tenens ex parte passi est impossibilis cum calore, quem ignis intendit producere, & illa permanente calor non introduceretur, potest tamen ignis non obstante resistentia frigiditatis calorem producere, & medio illo frigiditatem expellere, quia expulsa, calor, qui illam expellit, sibi subiectum sine aliquo impedimento preparat, ut possit illud informare, & in illo recipi, tunc expulsio talis frigiditatis non se tenet ex parte actus primi, sed potius est effectus, & actus secundus non tantum respectu actus primi caloris, sed respectu ipsius caloris, qui est actus secundus ignis potentis illum producere, & actus primus respectu frigiditatis expulsæ. Ratio est, quia tunc expulsio frigiditatis est effectus caloris introducti, ratione cuius frigiditas fuit expulsa, ex prævisione enim caloris informantis subiectum, Deus subtrahit concursum, quo frigiditatem conservabat, effectus autem caloris non potest se tenere ex parte actus primi, quia ex parte actus primi tantum se tenet, id, quod est prius: sed effectus caloris est posterior calore: ergo non est prior: ergo expulsio frigiditatis, quæ est effectus caloris, & illo posterior, non potest esse prior illo, & se tenere ex parte actus primi respectu eiusdem.

4 Maior difficultas est de aliis impedimentis, quæ non possunt auferri ab agente producente effectum mediâ productione illius; eadem materia exemplum præbeat. Applicatur ignis intendens producere calorem passo alias capaci, preoccupato tamen frigiditate, ita subiecto adherente, ratione peculiaris informationis, vel ratione validissimi agentis, quod illam conservat, ut nequiquam possit ignis frigiditatem expellere medio calore, neque hunc producere ratione impedimenti inauferibilis ab agente naturali, vel saltem ab hoc igne applicato. Inquirimus an hoc casu dicatur ignis in actu primo ad producendum calorem. Duplicem actum primum distinguo, liberum & necessarium. Posito impedimento inauferibili existimo destrui actum primum liberum, libertatemque in actu primo, ratione cuius potentia dicatur proximè libera ad operandum. Hæc conclusio mihi certissima est, si enim ego deuinctus sum ferreis catenis, à quibus me expedire non possum, nullus dicet me esse liberum, ad longum iter agendum, quod illo ablato impedimento inire possem. Itaque negatio impedimenti auferibilis non requiritur ad actum primum liberum, negatio verò impedimenti inauferibilis, essentialiter ad illum supponitur: verbi gratia sum ego in medio cubiculi constitutus ianuus vndique clausus, intendo Ecclesiam petere, impedit iter aer occupans spatium, quod ego per nouas præsentias sum acquisiturus, impediunt similiter parietes quibus sum conclusus, aer impediens præsentias acquirendas, non tollit libertatem, quia possum ego aerem remouere ipsâ præsentiarum productione; parietes, quos ego deicere non possum libertatem destruant, & actum primum liberum, quia non illos possum remouere, ut Ecclesiam petam. Sed de hoc longius redibit sermo Controversiæ de anima, ubi de libertate voluntatis disputabo.

5 De actu primo physico aliter sentiendum: affirmo ignem applicatum passo ex se receptivo frigiditatis esse in actu primo, etiam si non possit vincere impedimentum frigiditatis inherens subiecto: à posteriori conclusio manifestè probatur, quia si tantum esset in actu primo causa necessaria, quando potest vincere impedimentum extrinsecum, ut effectum producat, numquam daretur resistentia causa rum, quia numquam poterunt dari duæ causæ simul in actu primo ad effectus impossibiles, quia non potest utraque mutuo vincere, & vinci; illa verò quæ vincere non poterit non erit in actu primo: ubi verò non sunt duæ contraria in actu primo, non potest esse resistentia, quæ dicit virtutes resistentes in actu primo, ut constabit ex dicendis in Generatione. A priori rationem reddo: Actus primus physicus tantum dicit potentiam physicam ad operandum: sed cum potentia physica ad operandum componi potest impedimentum ad operationem: ergo negatio huius impedimenti non est de ratione potentie physice, neque actus primi physici, quia ille, qui potentiam habet cum omnibus aliis circumstantiis ad deambulandum, simpliciter dicitur potens deambulare, etiam si aliquid impe-

dimentum habeat, quo impediatur, ratione cuius non erit impotens physice, sed tantum physice impeditus, & moraliter impotens, quia physicum impedimentum impotentie morali æquiualeat in ordine ad effectum, quando inauferibile est. Ex hoc inferitur & iam distinctio inter actum primum liberum, & non liberum, quia actus primus liber dicit potentiam non solum physicam, sed moralem, & opponitur cum omni determinatione, siue intrinseca, siue extrinseca ad actum secundum, quæ illum præcedat actus verò primus physicus non dicit determinationem, neque opponitur cum determinatione intrinseca, quam semper ex se habet potentia necessaria ad effectum, neque cum determinatione extrinseca ad negationem effectus, quam inducit impedimentum inauferibile, ratione cuius determinationis opponitur cum actu primo libero, qui essentialiter dicit indifferentiam ex parte principij, quam non importat actus primus physicus, hic enim tantum dicit posse facere, ille verò posse facere, & posse non facere.

6 Causam in actu primo non includere actionem, ex dictis manifestè constat, si enim causa adhuc impedita, dum nullam exercet actionem, est in actu primo, certum est ad actum primum non requiri actionem, & ratio ipsa manifestè ostendit: esse in actu primo dicit potentiam ad operandum cum omnibus prærequisitis ad actum secundum: sed potest esse potentia cum omnibus prærequisitis sine actione: ergo sine actione potest esse potentia in actu primo. Minor patet in causa libera, quæ postquam fuit in actu primo proximè potens ad operandum sapè non operatur, & in causa necessaria physice impedita, & ratione ipsa manifestè apparet, aliud enim est posse operari: operari dicit operationem supra potentiam, posse operari tantum dicit potentiam.

7 Difficilis quæstio dissoluitur de possibilitate actionis: hanc requiri ex parte actus primi affirmant, nescio qui recentiores, quos impugnant Hurt. disp. 8. & Arriag. disp. 7. uterque sectæ subiect. 2. In opinione, quæ affirmat repugnante actionem causam non posse subsistere, certum est requiri possibilitatem causalitatis tanquam obiectum relationis, quam dicit ad illam virtus productiua caloris, ad ipsum actum primum caloris producenti, quia ex parte actus primi supponitur ad productionem caloris virtus productiua caloris: sed hæc virtus supponit, vel dicit comitanter tanquam obiectum possibilitatem calefactionis, & caloris, sine qua existere non potest: ergo eo modo quo requiritur possibilitas calefactionis & caloris ad existentiam ignis tenentis se ex parte actus primi ad calorem producendum, requiritur ad actum primum respectu eiusdem caloris, quia actus primus illius dicit intrinsecè, & identicè entitatem ignis potentem calorem producere.

8 Dixi requiri possibilitatem caloris (eadem est ratio de possibilitate caloris, seu calefactionis) ad actum primum respectu eiusdem caloris, secundum prædictam sententiam, non tamen dixi requiri ex parte actus primi, quod est valde notandum, intercedit enim maximum discrimen inter hoc, quod est requiri ad actum primum, & requiri ex parte actus primi. Requiritur ex parte actus primi proximi, dicitur requiri tanquam quid tenens se ex parte virtutis, seu potentie, conditionisue immediatè prærequisitæ ad effectum: requiritur ex parte actus primi remoti, est requiri hoc modo non ad ipsum effectum, sed ad actum primum effectus, qui se habeat tanquam actus secundus respectu illius prærequisiti, quod dicitur actus primus remotus respectu ultimi effectus. Requiritur ad actum primum non dicit hanc prioritatis modum, sed sufficit requiri non immediatè ad effectum, & requiri ad causam, non ut actum primum illius, sed tantum comitanter, vel ut actum secundum. Rem explicio in probabili sententia, quæ asserit animam habere potentias superadditas, & non posse esse sine illis: ad actum primum visionis requiritur potentia auditiva, quia requiritur ad animæ existentiam, quæ est actus primus visionis, non tamen requiritur potentia auditiva ex parte actus primi ad visionem, quia neque immediatè influit in visionem cuius sit actus primus immediatus, neque mediatè, quia licet anima requirat potentiam visuam ad sui existentiam (loquor iuxta communem sententiam, ut rem explicem) non illam requirit ut actum primum illius, neque ab illo dependet à priori, sed tantum à posteriori, quæ dependentia non est ab aliquo.

aliquo, quod se teneat ex parte actus primi. Similiter presentia unionis ex parte actus primi supponit unionem, & quia hæc requirit extrema, ad actum primum huius presentia requiruntur extrema, non tamen requiruntur ex parte actus primi, quia neque sunt immediatè actus primus presentia, neque medià unione, quia cti vno ex se non possit esse sine extremis, hæc non requirit ex parte actus primi, neque se habent per modum actus primi. Sic in nostro casu, productio caloris supponit ex parte actus primi entitatem ignis secundum se, hæc non potest existere secundum sententiam, in qua procedit conclusio, si ne possibilitate caloris: Ex quo inferitur ad actum primum caloris requiri possibilitatem eiusdem, non tamen ex hoc capite requiritur ex parte actus primi, quia possibilitas caloris non requiritur immediatè, vt actus primus calefactionis, seu caloris existens, neque vt actus primus virtutis, à qua est producendus calor, videlicet ignis, quia licet ignis dicat intrinsecè relationem transcendentalem ad possibilitatem caloris, & illam requirat tanquam terminum, non illam requirit ex parte actus primi, quia terminus, vt terminus non est actus primus illius, quod terminat, vt patet in termino actionis productiua, sed tantum requiritur comitanter, vel consequenter, seu illatiuè. Hæc doctrina apprimè obseruanda est, quam si in promptu Philosophus non habeat, nihil solidè apprehender in his, quæ ad dependentiam effectuum à causis pertinent. Neque Theologus, qui his principiis dexterè non vtatur, nihil in materia de prouidentia, de ordine decretorum Dei solidè inuestigare poterit.

9 Alio modo affirmo requiri possibilitatem cuiusvis entitatis non solum ad actum primum eiusdem existentis, sed ex parte actus primi obiectiuè. Probo: Ex parte actus primi caloris producendi ab igne requiritur voluntas Dei applicans omnipotentiam ad concurrendum cum igne: sed hoc decretum supponit ex parte actus primi possibilitatem eiusdem caloris producendi: ergo calor producendus remotè supponit sui possibilitatem, quatenus hæc supponitur ex parte actus primi, ad decretum, quod immediatè tanquam actum primum supponit. Tota difficultas in minori veritur, vt Deus moueatur ad applicandam omnipotentiam ad producendum calorem requiritur ipsum esse possibile, temerè enim, & cum periculo inane decretum eliciendi decreuisset producere calorem, quem ignorabat, an esset possibile: ergo actus, quo vult producere calorem cum causa secunda respiciat, tanquam motiuum saltem inadæquatum possibilitatem caloris: ergo hic actus aliquo modo se tenet obiectiuè ex parte huius decreti ad rationem, quæ potest dari actus primus respectu actuum interiorum Dei, quia motiuum actus voluntatis non tantum requiritur ad actum comitanter, sed antecedenter: ergo medio hoc decreto applicante omnipotentiam ad calefactionem, quod pertinet ad actum primum calefactionis, hæc supponit ex parte actus primi sui possibilitatem, eo modo, quo supponitur ad decretum: sed ad decretum supponitur non tantum comitanter, sed antecedenter, non physice, sed tantum obiectiuè, tanquam motiuum actus, quod eadem calefactio supponit ex parte actus primi. Quod dixi de actu applicante omnipotentiam ad producendum effectum cum creatura, dicam de actu, quo Deus se solo illam producere decernit, quia semper actus, quo Deus vult effectum producere supponit ex parte motui possibilitatem effectus.

10 Dico vltimò, possibilitatem effectus non requiri alio modo præter iam dictos, neque ad actum primum, neque ex parte actus primi respectu eiusdem effectus producendi, quapropter in opinione, quam latè probabo in Metaphysicis asserente, virtutem intrinsecam causæ non habere connexionem cum possibilitate effectus, possibilitas tantum requiritur, vt obiectum voluntatis, quo Deus applicat suam omnipotentiam, quod sic probo. Possibilitas effectus potest considerari pertinens ad actum primum eiusdem effectus producendi tanquam obiectum alicuius ordinis, seu respectus, vel formaliter per suam entitatem constituens actum primum tanquam obiectum tantum potest conducere, vt obiectum relationis transcendentis, vel actus intentionalis, qui se teneat ex parte actus primi, quos modos se tenendi ex parte actus primi iam explicui: neque alius apparet, quo possit concurrere tanquam obiectum. Immediatè & per se formaliter non potest ad actum primum conducere, sic probo. Possibilitas

Franc. Quædæ, de Philosoph. Tom. I.

effectus nihil est distinctum ab ipso effectu, sed effectus tantum potest supponi ad se ipsum, vt obiectum, & non immediatè per suammet entitatem, quia nihil potest immediatè ad se ipsum supponi, neque tanquam virtus productiua, neque tanquam conditio: ergo non potest formaliter immediatè pertinere ad actum primum sui ipsius. Dices entitatem, vt possibilem supponi posse ad ipsam vt existentem. Contrà: vel distinguis formaliter entitatem vt possibilem ab ipsa vt existenti, vel non distinguis: si non distinguis non duplicem terminum distinctionis assignas, sed eundem repetis modò affirmatum, & postea negatum. Si distinguis, possibilitas, vt distincta ab existentia non est physice, sed tantum obiectiuè, quia quod non est existens, absolutè non est: ergo non potest physice actum primum constituere, nihil enim potest eo modo, quo non est, aliud constituere.

Ex hoc infero, quod si per impossibile fingamus Deum posse applicare omnipotentiam ad obiectum ex se repugnans, vel ignem posse independenter ab applicatione omnipotentia calorem producere, in hac suppositione admittendum esse actum primum adæquatum respectu obiecti impossibilis. Rem explico: Supponamus repugnare calorem, ex hac repugnantia, non sequitur per locum intrinsecum repugnare virtutem productiuam illius, verbi gratia ignem, quia vt probabo in Metaphys. Controuers. 10. Punct. 4. virtus productiua connexionem non habet cum possibilitate effectus. Applicetur ergo ignis potens producere calorem subiecto capaci, tunc talis ignis, tantum ex defectu decreti applicantis omnipotentiam non erit in actu primo ad producendum calorem, quia possibilitas tantum requiritur ad existentiam illius decreti: ergo si supponamus per impossibile decretum illud non esse necessarium ad productionem caloris, nihil deficiet ex his, quæ requiruntur ad actum primum caloris producendi.

Obiic. Implicante effectu, supposito quocumque alio, causa non potest producere effectum: ergo ad hoc vt causa possit producere effectum requiritur effectus possibilitas: ergo requiritur ad actum primum effectus producendi, qui dicit formaliter causam posse effectum producere. Distinguo antecedens: non potest causa producere effectum quocumque alio posito, ex defectu potentia seu actus primi, nego: ex intrinseca repugnantia effectus concedo: Deinde distinguo primum consequens: ergo ad hoc vt causa possit producere effectum requiritur effectus possibilitas: requiritur effectus possibilitas concomitanter ad ipsum effectum cum quo identificatur, & per modum actus secundi, concedo consequentiam: requiritur antecedenter ad ipsum effectum producendum, nego consequentiam. Deinde nego secundam consequentiam: actus enim primus dicit causam posse producere effectum quatenus est ex parte actu primi, & quatenus dicit omne, quod antecedenter prærequiritur ad effectum, non verò quatenus dicit possibilitatem effectus requisitam formaliter ad productionem, tanquam quid comitans, productionem, seu identificationem cum illa. Aliud enim est requiri formaliter ad effectum: Aliud est prærequiri causaliter. Quod causaliter prærequiritur pertinet ad actum primum, & hac ratione non requiritur possibilitas effectus ad eundem producendum formaliter per se, sed tantum tanquam obiectum decreti applicantis omnipotentiam, quod decreto præciso nullo modo requiritur. Quod formaliter requiritur tanquam actus secundus constituens actum primum formaliter operantem non se tenet ex parte actus primi, & hac ratione requiritur immediatè, & per se possibilitas ad ipsius productionem.

Obiicies secundo. Causa actu operans dicit operationem actualem: ergo causa potens operari dicit operationem possibilem: probatur consequentia, sicut se habet existentia operationis ad causam actu operantem, se habet possibilitas eiusdem ad causam potentem operari: sed causa operans constituitur per operationem actualem: ergo causa potens operari constituitur per possibilitatem operationis. Respondeo negando consequentiam prioris enthymematis, & maiorem syllogismi sequentis, hoc enim quod est operari dicit quid superadditum actui primo, posse autem operari nihil dicit illi superadditum. Vnum in hac re verum est, quod arguentem decepit, videlicet possibilitatem obiectiuam huius concreti causa operans dicere possibilitatem causæ & possibilitatem operationis, quia id, quod

R 2 inclu

includit hoc concretum existens in statu existentie, includit idem concretum possibilitatis obiectivæ, seu Logicæ, cuius possibilitas non distinguitur ab ipsa entitate existente. Operatio verò quatenus dicit potentiam physicam, in qua virtualiter continetur tantum dicit actum primum realiter distinctum ab ipsa operatione possibili, & existenti.

PUNCTUM III.

De prioritate causæ respectu effectuum.

S. I.

Naturam prioritatis explico.

Prioritatem causarum respectu effectuum explicuit Aristoteles in Metaphys. cap. 11. & in Postprædicationem. cap. 11. ubi postquam varios modos prioritatis tradidisset, scilicet prioritatem ordinis, dignitatis, universality, & temporis, accedit ad illa, quæ prioritatem causæ habent. Quæ verbis exponit: *Alia autem natura (scilicet priora) ea inquam, omnia, quæ cuiusmodi sunt, ut sine aliis esse possint, non item sine illis alia.* Ex quo inferitur illud, quod prius naturæ est, posse esse sine posteriori, posteriori autem sine priori esse non posse, ideo dicitur prior naturæ quia sine effectu subsistere potest, effectus verò sine causa neutiquam potest existere. Ratio est, quia causa non recipit suum esse ab effectu, & ita deficiente effectu potest cum illo permanere; effectus verò habet à causa, quapropter sine causa existere repugnat.

Sibi contrarium fuisse Aristotelem in postpræd. cap. citato existimant nonnulli decepti quibusdam verbis, quibus ego doctrinam Philosophi magis illustrabo: *Videbatur ultra iam dictos, alius quidem esse prioris modus. Eorum enim, quæ essendi consequentia convertuntur, alterum quod est causa quovis modo, ut alterum sit, prius naturæ non incongruè dici potest.* Ecce Aristoteles assignat alium prioritatis modum inter illa, quæ ad invicem convertuntur, quorum vnum est causa alterius: ergo prioritas ex mente Philosophi non dicit consequentiam non mutuam inter illud, quod est posterius. Hæc verba nonnulla speciem obiectivæ præbent, illa tamen adduxi in confirmationem doctrinæ, quam tradiderat Aristoteles, quam apprimè probant, si attextantur illis, quæ postea subdit Philosophus, quibus præcedentia declarat. Exemplo doctrinam traditam explicat Arist. *Esse enim hominem ad orationem de ipso veram, essendi consequentia sanè convertitur. Nam si sit homo, vera est oratio, quæ de ipso profertur, & e contra, homo profectus est, si vera est oratio ea, quæ hominem dicimus esse: Atqui oratio vera, ut res sit nullo pacto est causa; res tamen aliqua ex parte causa videtur, ut sit oratio vera.* Non dubitari potest in hoc exemplo extrema non dici ad convertentiam, res enim, quæ causa est veritatis, connexionem non habet cum veritate, quæ est illius effectus, non enim inferitur est homo: ergo est veritas propositionis, quæ dicitur hominem esse, quia homo potest existere nulla propositione existente, in quo casu erit homo, & non erit propositio vera: veritas autem cuius est causa homo existens, necessarîo inferit hominis existentiam, & hæc est recta illatio, hæc propositio *homo existit*, est vera: ergo homo existit: hæc autem non ita: homo existit: ergo datur aliqua propositio vera cuius ipse sit causa, quia potest existere homo nulla propositione verâ, vel falsâ existente. Vnum in hac re verum est propter quod videntur aliquo modo dici ad convertentiam hæc extrema, etsi verè non convertantur, quod Arist. in prædictis verbis insinuat, & ex quo fundamentum desumpsit ad affirmandum, hæc extrema converti non absolute, sed ex suppositione, ut iam explico, quod non est contra prioritatem causæ respectu effectus. Asserit Aristoteles rectè inferri esse hominem ad orationem de ipso veram, hoc est rectè valere, hæc oratio est vera, *homo existit*: ergo existit homo. Postea subdit rationem propter quam hæc illatio mutua videatur: *Nam si sit homo vera est oratio, quæ de ipso profertur, expendas quæso illa verba, quæ de ipso profertur, quæ non imprudens addit Aristoteles, qui non dixit: si sit homo, vera est oratio; quia hæc est inepta consequentia, est homo: ergo est oratio vera: sed dixit: Nam si sit homo, vera est oratio quæ de ipso profertur.* Ac si diceret, si est homo vera erit oratio, quæ de

ipso profertur, clariùs, si sit homo, ex suppositione, quod esse de illo profertur, oratio vera erit, implicat enim existente homine, me profere hanc orationem, *homo existit*, & illam veram non esse, ac proinde mutuo dicuntur, hæc propositio est vera *homo existit*; ergo verè existit homo: Similiter homo existit: ergo hæc propositio quam ego modo profero, *homo existit*, vera est. In quo sensu extrema hæc ad convertentiam dicuntur, quod declarat Aristoteles prædicto testimonio, semperque integra remanet illius doctrina, quia veritas propositionis, quæ est effectus obiecti, nulla suppositione facta inferit obiectum, obiectum autem quod est causa, nulla suppositione facta, veritatem non inferit, ut patet in exemplo adducto.

Ceterum contra hanc doctrinam ita nonnulli obijciunt: ex parte illius, quod prius dicitur, vel tantum sumitur actus primus secundum se, vel actus primus cum actione: si sumitur actus primus cum actione, quatenus dicit hoc concretum *causans*, non potest esse sine effectu, si sumitur actus primus secundum se, sicuti actus primus secundum se potest esse sine effectu, ita effectus secundum se potest esse sine illo, quo posterior est, quia poterat dependere ab alio per aliam actionem, & non esse posterior hoc actu primo: ergo non est consequentia de effectu ad causam, quæ non sit ex causa ad effectum, cum neutra entitas secundum se alteram inferat, & sicuti effectus causalitati adiunctus inferit causam, ita causa adiuncta causalitati inferit effectum. Respondeo facta comparatione cum causa in actu primo existente, omni actione seclusa cum effectu nudè sumpto disparem esse rationem, quia causa posita in actu primo potest esse sine aliquo effectu, & ita illud esse quod habet in illo primo habet independentem ab omni effectu, ita ut verum non sit dicere, hæc causa in actu primo existit ex vi huius effectus, quo ablato non existeret. Effectus verò in instanti in quo existit eo ipso quod existat affixus est alicui actioni determinatæ, quia etiam hæc vel illa illi sufficeret, eo ipso quod existit unam determinatam habet, ex vi cuius existit, & quæ deficiente deficeret effectus, mediâ quæ affixus est huic actu primo, quia illa actio, ex vi cuius existit ex natura sua est determinatè affixa huic actu primo, & ita verum est de effectu, qui modò existit dependens ab hac actione per se affixa huic principio, non solum secundum causalitatem, sed etiam secundum se defectum deficiente hoc principio, dummodo aliud non superveniret; de causa verò nunquam est verum dicere, deficiente hoc effectu, seu hac causalitate deficeret causa, nullo alio superveniente effectu. Verum est, me non posse modò inferre ex existentia effectus nudè sumpti existentiam huius numero causæ; qui nescio ex vi cuius causalitatis existit, quæ immediatè mihi causam demonstrat, in re tamen effectus ipse, etsi non per suam entitatem, per causalitatem, quam de facto habet, est affixus huic causæ, ita ut sine illa non existeret; causa verò, etsi de facto per causalitatem coniungatur cum effectu, ita coniungitur, ut illo deficiente eodem modo existeret, etiam si nullus alius succederet effectus.

Ceterum huicque nondum dictum est, per quid constituitur causa prior effectu: licet enim actus primus, qui sine secundo esse potest, denominatur prior naturæ respectu actus secundi, ut dictum est, tamen non dicitur prior naturæ per suammet entitatem, ut patet ex ipsa ratione actus primi, seu subiecti, quod denominatur prius naturæ, quod potest esse sine effectu: ergo potest esse sine illo, quod est posterior: ergo potest non esse prius, quia sine posteriori existenti saltem in signo sequenti non potest existere prius formaliter ut prius: ergo actus primus, qui formaliter denominatur prior naturæ, in ratione prioris constituitur per causalitatem per quam constituitur formaliter causans, & per eandem indivisibiliter effectus constituitur posterior. Sicut enim per eandem constituitur ignis produciens calorem, & calor productus ab igne, ita per eandem constituitur ignis prior naturæ calore, & calor posterior naturæ igne, quia conceptus prioris naturæ est conceptus causantis, & conceptus posterioris est conceptus causati: itaque duo dicitur entitas, quæ est prior naturæ, seu subiectum, seu actus primus, qui denominatur prior naturæ; posse existere sine illo, respectu cuius prior dicitur, & esse causam illius: primum habet actus primus, ratione sui, quia per se est independens ab omni effectu producendo; secundum per actionem superadditam, ex vi cuius constituitur effectus existens. Similiter

militer in effectu aliud est actu dependere, & effici ab illo, quo posterior est aliud non posse esse sine illo: Dependere actu habet per causalitatem superadditam, non posse existere sine hac causa determinata, ex eo quod de facto terminet hanc causalitatem, & non aliam, quod similiter dicit causalitatem superadditam, habet tamen ex se, & per suam intrinsecam entitatem non posse existere sine hac, vel illa, quia ita intrinsecè petit dependere ab aliqua causa, ut implicet existere sine illa dependentia.

Concludo ex his actum primum secundum se non esse priorem naturæ, sed per actionem superadditam, quæ ab illo potest saltem supernaturaliter separari. Infero similiter effectum secundum suam entitatem non esse posteriorem naturæ, sed per eandem causalitatem, per quam dependet ab agente, quia ut modò dicebam per eandem entitatem constituitur causa prior, & effectus posterior, habet tamen effectus per suam naturam, ita exigere dependere ab aliqua causa, quæ sit posterior, ut implicet existere sine aliqua dependentia illi superaddita. Hæc de effectibus, qui dependent per actionem interiectam illi verò qui immediate dependent per suas entitates abique vili mediâ actione per suas entitates formaliter nullo alio superaddito constituitur posteriores certâ, & determinatâ causâ, à qua per se dependent. Infero similiter actionem quâ dependet effectus à causa non esse priorem effectui, quia sine effectu existere non potest, sed intrinsecè per suam entitatem ita est connexa cum effectu, ut non possit neque diuinitus esse sine illo. Rursus infero primam personam Trinitatis non esse priorem naturæ Filio, quia non est causa illius, ut probauimus puncto I. neque me accuset circuli committere, ego enim non probauimus, Patrem non esse causam Filij, quia non est prior naturâ illo, ut aliqui probant, sed iam aliunde firmum suppono, non esse causam, ex quo infero non esse priorem, quia prioritas naturæ essentialiter dicit causalitatem, & supponit virtutem causatiuam. Deinde Pater non potest dici prior Filio, quia adhuc ut principium productiuum Filij existere non potest sine Filio, similiter principium productiuum non distinguitur ab actuali productione actiua, & sicuti productio non potest esse prior naturâ propter rationem dictam; ita neque principium cum illa identificatur. Adde in multorum sententia, primam personam formaliter constitui per generationem actualem, & ita neque formaliter datur principium productiuum Filij distinctum ab ipsa productione actuali. Infero vltimò: Actum primum formaliter, ut priorem naturâ effectui non posse separari ab illo, quia formaliter ut prior includit causalitatem inseparabilem ab effectu, respectu effectus, qui non dependet, mediâ causalitate distincta, includit ipsum effectum.

Hæc de prioritare in quo, quam prioritatem nature Philosophi appellant. Aliam prioritatem assignant Doctores, quam vocant prioritatem à quo, quæ non dicit necessariò causalitatem neque illam excludit. Prius à quo dicitur illud à quo aliud siue natura, siue supposito distinctum trahit originem, illud verò quod originem trahit, posterius à quo dici solet. Hac ratione, Pater dicitur prior prioritare originis Filio, & hic eadem ratione posterior dicitur, quia pater filium producit, & filius productus dicitur à patre. Eadem ratione omnis causa prior est effectu, & omnis effectus posterior causæ, valet enim, est prius natura: ergo origine; non tamen è contrâ, quia prioritas naturæ & in quo, suprà prioritatem originis; & à quo, dicit veram causalitatem, quam non includit præcisè prioritas originis seu prioritas in quo. De actione dissentiant Doctores. An prior dicenda sit effectui prioritare originis, affirmant aliqui à paritate generationis actiua, quæ est prior origine termino genito, & quæ effectus verè dicitur esse ab actione. Negant alij existimantes effectum non esse ab actione sed à causa mediâ actione: & disparitatem reddunt ad exemplum adductum, ex eo quod generatio actiua non distinguitur à principio producente Verbum, cuius est generatio, actio verò procedens à causa distinguitur à principio producente effectum. Res est parui momenti, assentior huic dicendi modo.

§. II.

Argumenta soluta.

Obiicit, ad probandum non omnem actum primum posse esse sine effectu, ac proinde non omnem causam

Franc. de Ouedo, Philosoph. Tom. I.

priorem naturæ adhuc materialiter sumptam sine effectu esse posse. Ex parte actus primi respectu cuiusvis effectus supponitur actus voluntatis, quo Deus vult illam producere; sed posito hoc actu non potest esse actus secundus: ergo posito actu primo valet consequentia ad actum secundum. Ne recurras ad effectum, qui ratione libertatis, vel impedimenti creati potuit non coniungi cum actu primo, quia tantum supponebat decretum virtuale, vel decretum producendi effectum dependenter à libertate causæ creatæ; conficio argumentum in actu primo, qui supponitur ad creationem Angeli: creatio Angeli supponit ex parte actus primi decretum absolutum, & efficax creandi Angelum: sed supposito hoc decreto non potest non Angelus creari, quia est decretum absolutum, & efficax independens ab aliquo, quod possit impedire creationem Angeli, quæ nullam entitatem habet in rerum natura secum impossibilem, quod decretum non minorem connexionem habet cum creatione Angeli, quam ipsa creatio cum termino: ergo hic actus primus inseparabilis est ab effectu, etiam per intellectum, quia non possumus concipere decretum efficax Dei sine effectu, quem Deus per tale decretum intendit producere: ergo datur actu primus à quo valet consequentia ad effectum: ergo cum postea huic actui primo aduenit actio, non constituitur prior natura, quia de ratione illius, quod est prius natura, est, ut ex illo non valeat consequentia ad illud, quod est posterius. Respondeo totum actum primum, qui supponitur ad creationem Angeli quatenus dicit omnipotentiam, & decretum illud efficax, posse, & de facto separari ab Angelo non pro illo instanti pro quo Deus decernit creare Angelum, sed per totam æternitatem præcedentem; omnipotentia enim, & decretum ex vi quorum Angelus in tempore fuit creatus existere ab æterno sine creatione Angeli; actio verò productiua effectus pro nullo instanti potest existere non existente effectu, & ideo connexio, quam habet actio cum effectu opponitur cum prioritare naturæ, non verò connexio, quam habet decretum cum effectu. Dices omnipotentiam cum tali decreto creandi Angelum in instanti, non esse actum primum ad creationem faciendam in æternitate, seu in aliquo instanti præcedenti instanti, ac proinde huic actum primum non posse existere in illa mensura, pro qua est actus primus sine effectu. Concedo, decretum non posse existere in mensura, pro qua est actus primus, id est, pro qua ex vi illius decernitur effectus sine effectu, nihilominus verum est totum actum primum secundum se præcessisse in æternitate sine effectu, ac proinde non valet consequentia, est actus primus ad producendum Angelum in instanti: ergo est Angelus productus. Sed necessum est adiungi aliam præmissam, videlicet, est actus primus creandi Angelum in instanti, & instanti, & est iam præsens: & tunc legitime inferitur: ergo existit Angelus.

Instabis: supponamus Deum decreuisse creare Angelum ab æterno, & perpetuò illum conseruare. Decretum, quo decerneretur talis creatio semper connecteretur cum effectu: ergo non posset esse prius naturâ illo, ergo actus primus huius Angeli non esset prior naturâ illo. Respondeo decretum creandi Angelum ab æterno, & perpetuò illum conseruandi, esse actum primū substantiæ Angeli, & infinitarum durationū, quas per totam æternitatem haberet, quæ omnes essent actus secundus adequatus respectu illius, à quo actu secundo adequato actus primus de facto separatur, quia numquā illi toti simul coexistere, sed successiue in singulis instantibus, singulis partibus illius actus adequati, hoc est, singulis durationibus; & dū huic coexistere, esse sine omnibus aliis. Et ita à quacumque illarum singulariter sumpta per æternitatem à parte antea, & à parte post separaretur, quia tantum illi coexistere per vnicū instanti, in quo existeret illa duratio, & ita ex existentia actus primi non posse inferri existentiam totius actus adequati, qui numquā simul existeret, neque existentiam huius partis in particulari, quia hæc tantum existeret in vnicō instanti, & actus primus illius per totam æternitatem duraret. Quod si substantia Angeli semper coexistere actui primo, seu decreto, quo produceretur, ideo esset, quia decretū esset actus primus substantiæ Angelicæ, ex eo enim quod sit decretum efficax circa substantiā Angeli, tantum inferitur Angelum esse futurum in aliqua differentia temporis, non verò per totam æternitatem, sed ex eo, quod esset actus primus durationum correspondentium omnibus temporis

R 3

temporis instantibus, quarum quælibet supponit, vel constituit Angelum præsentem in certo instanti temporis, & ita ratione decreti durationis, seu actus primi durationum Angelus debet esse existens in omni tempore, & consequenter coexistere cuicumque entitati in quacumque differentia temporis, & hac ratione coexistit decreto, quo decernitur illius substantia, quatenus est decretum, seu actus primus durationum.

9 Instabis: Duratio non distinguitur à re durante: ergo decretum, quod est actus primus substantiæ Angelicæ durantis, & quod est actus primus durationis adhuc ex parte obiecti non respicit duo, entitatem & durationem, nec est actus primus duorum: ergo malè distinguimus actum primum Angeli per æternitatem durantis, quatenus respicit substantiam Angelicam, & quatenus respicit durationem? Respondeo durationem non distingui intrinsecè à re durante, distingui tamen extrinsecè per aliquod extrinsecum quod connotat entitas durans, quod extrinsecum respicit decretum producendi Angelum durante: diversum enim est decretum, quo Deus decernit creare Angelum durante ab æterno, à decreto, quo decernit illum in tempore creare, & diversum obiectum respicit, etiam si inspiciat eandem substantiam Angeli.

10 Aliter responderi posset eandem entitatem decreti secundum totum id quod dicit entitarium futurum esse, etiam si Deus non decrevisset producere Angelum, in quo casu licet non esset illud decretum secundum formalitatem decreti, & esset secundum entitatem, esset id, quod modo est actus primus Angeli, etsi non esset ut actus primus, & decretum efficax producendi Angelum, ex quo inferretur actum primum Angeli secundum suam entitatem non habere connexionem cum Angelo, quia eadem entitas quæ modo est decretum, & eadem omnipotentia in quibus consistit actus primus adæquatus Angeli producendi existerent, etiam si Deus non decrevisset creare Angelum, in quo casu existente toto actu primo secundum entitatem, etsi non secundum formalitatem, non existeret Angelus. Ex quo inferretur non valere consequentiam ex entitate, quæ est actus primus Angeli ad ipsum Angelum existentem, quod sufficit ad prioritatem naturæ. Alij affirmant decretum efficax ut efficax constitui per effectum, & non supponi ad illum, & ita decretum efficax non se tenere ex parte actus primi, iuxta quorum doctrinam ratione decreti numquam valebit consequentia de actu primo ad actum secundum. Legatur P. Viquez tom. 1. in 1. part. disp. 80. cap. 2. & P. Herice disp. 16. cap. 9.

11 Obiicies secundò: Etiam si fingamus per impossibile Deum esse causam necessariam effectus, non sequeretur Deum non esse priorē naturā effectui, & nihilominus mutuò valeret consequentia, est effectus; ergo est causa: est causa, ergo est effectus, ergo non est de ratione prioris & posterioris naturā non dici ad convertentiam. Respondeo adhuc in hoc casu diverso modo inferri effectum ex causa, quā causa ex effectui, quia i. inferretur effectus ex causa, ut si per impossibile fingeremus causam deficere per locum intrinsecum, sequeretur effectum defectum esse, si tamen fingeremus per impossibile effectum, quem necessariò Deus erat producturus per accidens deficere, ex defectu per locum intrinsecum non inferretur defectus cause, quod sufficit ad prioritatem naturæ, ad quam tantum requirit Aristoteles, ut illa quæ sunt priora, ita sint, ut datā negatione posterioris ex hac non inferatur per locum intrinsecum negatio prioris, sicuti datā negatione prioris inferretur per locum intrinsecum negatio posterioris, quod intendit Aristot. per illa verba: *Alia autem natura priora, quæ huiusmodi sunt, ut siue aliis esse possint, non item siue illis alia, casu autem quo Deus operaretur necessariò, etiam ex se posset esse sine effectui, quia si rursus fictioni fictio ad datur, quā dicamus actionem Dei necessariò operantis impediri, non sequeretur per locum intrinsecum Deum non exstiturum, sicuti modo non sequitur ignem necessariò calefacientem non exsistere ex eo, quod non operetur.*

12 Obiicies contra conclusionem, quā diximus actionem non esse priorem naturā effectui. Actio constituit actum primum priorem naturā: ergo ipsa est prior naturā, quia id quod est prius naturā, non potest aliud tale constituere. Insto, actio constituit effectum posteriorem naturā: ergo est posterior naturā. Verge in effectibus, qui per se ipsos ab agente procedunt: nullā interiectā actione, actus primus constituitur prior naturā effectui per ipsum effectum: ergo

effectus ipse est prior naturā se ipso. Vide quā rectè arguas. Respondeo actum primum constitui priorem per actionem, quæ non debet esse prior sicuti mea duratio hodierna constituitur prior per durationem crastinam, quæ non est prior, sed posterior. Et ego sum posterior Adamo per meam durationem, & durationem Adam, quæ non est me posterior. Instabis, actus primus in illo signo, in quo præcedit illud, quod est posterius, est prior naturā: ergo in illo signo debet habere id per quod constituitur prior: ergo in illo signo debet esse actio. Concedo antecedens, & nego consequentiam, quia actus primus constituitur prior per illud, quod non est in illo signo, sed in alio posteriori, sicuti duratio hodierna constituitur in hac mensura prior crastinā per durationem crastinā, quæ non est in hac mensura, sed in alia ventura, quæ si in hac mensura esset, non constitueret priorem durationem hodiernam, id enim quod est prius, formaliter constituitur tale, per id, quod est posterius, quod essentialiter est in alio signo; illa enim quæ sunt in eodem signo, non possunt inter se servare ordinem prioris & posterioris.

Obiicies ultimò: Si daretur virtus productiva identificata cum actione, virtus illa esset prior naturā effectui: ergo actio identificata cum illa haberet eādem prioritatem. Respondeo repugnare talem virtutem in creaturis, & in Deo respectu effectus ad extra producendi, ut probat Controv. 12. Punct. 1.

§. III.

Nonnulla de prioritare expediuntur.

1 **S**atis nota est ex dictis distinctio inter illa, quæ sunt natura priora, & priora tempore, solum hic notō prioritatem naturæ importare necessariò coexistentiam temporis in illo instanti in quo principium est prius naturā, & effectus posterior, quia nihil potest influere in instanti temporis in quo non est, & in quo non fit illud in quod influat, influxus enim per quem principium formaliter constituitur prius, & effectus posterior, essentialiter est affixus vtrique extremo, & connotat existentiam vtriusque in instanti temporis, in quo ipse est, ex quo fit principium, & effectum debere tempore coexistere vni tertio, scilicet influxui, & consequenter debere inter se coexistere, cum hoc tamen non opponitur principium tempore præcessisse effectum, in quo non fuerit prius illo, Petrus enim prior est tempore filio, quem genuit, licet per se causa non requirat hanc proprietatem, essentia enim in primo instanti, in quo est, suas passiones producit, hæc tantum est legitima consequentia in omni causa. Hoc principium actu est prius naturā effectui: ergo est simul tempore cum effectui, siue simul cum illo, vel antea inceperit esse.

2 Dixi influxum constituere principium, à quo procedit prius naturā, ex quo inferes id tantum esse prius naturā, quod est principium, à quo influxus procedit, vel tanquam à causa, vel tanquam à conditione prærequisitā. Ex hoc inferretur in prioritare naturæ, neque esse effectum, neque negationem effectus, quia effectus neque dependet à se, neque à negatione sui, neque effectus, neque negatio effectus influit in ipsum effectum. Ex his deprehendens equivocationem ad quam multi offendunt sic arguentes: effectus non est in priori naturā: ergo est negatio effectus, quia inter effectum, & negationem effectus non est medium. Explico hanc argumentationem, effectus non influit in se ipsum: ergo influit illius negatio, quia inter effectum, & negationem illius non est medium. Inepta argumentatio, eadem tamen cum præcedenti, influere enim idem est quod esse prius naturā, & idem est dicere, negatio est in illo priori naturā, quod supponitur ad effectum; ac dicere, negatio est prior naturā effectui, & negatio influit in effectum. Ad illud quod dicitur de immediata oppositione contradictoriarum, Respondeo non opponi immediatè contradictoriè hæc extrema, *effectus est in priori naturā, & negatio effectus est in priori naturā*, quia propositiones istæ cum his convertuntur, *effectus est causa, & negatio effectus est causa*, & omnes sunt falsæ, quia neque effectus, neque negatio effectus est causa ipsius, sed entitas positiva, à qua dependet, sicuti nec albedo, neque negatio albedinis in musco est causæ musicæ, sed tantum homo. Contradictorium huius propositionis *effectus est prior naturā*, est hæc propositio *effectus non est prior naturā*, quarum hæc est vera, & illa falsæ. Neque negandum est in priori naturæ

naturæ effectum non esse, sed absolute dicendum in priori naturæ, quod supponitur ad effectum, effectum non esse, quia sicuti verum est dicere, effectus non est causa sui ipsius, ita verum est dicere effectus non est prior naturæ se ipso, & effectus non est in illo priori, quod supponitur ad effectum, quia hæc propositiones omnes habent eandem omnino significationem, ex quo inferes manifestè decipi, qui dicant in illo priori, quod supponitur ad effectum, neque esse, nec non esse effectum, per secundam enim propositionem retractant, quod per priorem dixerant. Secunda enim propositio tantum addit negationem quandam supra priorem. Attendas quæso quod prior propositio erat, *neque est effectus*; secunda *neque non est effectus*, quæ tantum differt à prima per negationem præpositam, per quam fit prioris contradictoria, ac proinde, qui utramque affirmat, duplex defendit contradictorium, dixerat enim per primam propositionem effectum non esse in illo signo, & postea id ipsum negat.

15 Sed adhuc instabis: Effectus, & negatio effectus sunt extrema contradictoria: sed ex duobus extremis contradictoriis alterum eorum debet esse in quocumque signo, ergo ex his extremis alterum eorum debet esse in signo naturæ, quod supponitur ad effectum. Concedo maiorem, & nego minorem, aliud enim est de quocumque in quocumque statu existenti debere verificari vnam ex duobus propositionibus contradictoriis, quod verum est, aliud vnum ex extremis contradictoriis debere esse in quocumque signo, quod est falsum, quia etsi nullum sit medium inter hoc quod est esse album, & non esse album, effectum esse in signo naturæ, & effectum non esse in signo naturæ: negationem esse in signo naturæ; & negationem non esse in signo naturæ: & ita harum propositionum, altera debet esse vera, datur tamen maximum medium inter hæc extrema, *effectus est in signo naturæ*, & *negatio effectus est in signo naturæ*, ut iam probavi, extrema enim contradictoria tantum immediate inter se opponuntur in ordine ad existendum, & non existendum in rerum natura, ita ut vera sit hæc consequentia, *homo non est in rerum natura: ergo negatio hominis est in rerum natura*, non tamen in ordine ad causalitatem, vel ad alia prædicata illis superaddita, in ordine ad quæ desinunt esse contradictoria. Rem clarè cernes de eisdem extremis in ordine ad idem spatium consideratis: mea existentia, & negatio meæ existentie contradictorie opponuntur: modò dum Compluti existo, verum est dicere meam existentiam non esse Romæ, falsum autem est negationem meæ existentie esse Romæ, quia dum ego existo Compluti, non est negatio meæ existentie in rerum natura, ac proinde non est Romæ, id enim quod non est, nullibi est. Non ergo sequitur in illo priori esse negationem effectus. Fateor tunc verum esse dari negationem præsentie, quæ mea existentia fiat præsens Romæ, in hoc tamen non tenet paritas exempli adducti, quia illa, quæ sunt prius naturæ non dicuntur esse in signo aliquo, sicut dicuntur entia realia esse in loco, quia esse in loco, dicit præsentiam superadditam, quæ locatum loco correspondet, esse autem in signo non dicit correspondentiam ad aliquod extremum, sed esse entitates à quibus fluat influxus, qui non in illo signo, sed in alio dicitur esse, ac proinde actus primus adequatus, qui dicitur esse in signo naturæ, in illo signo in quo est, nihil intrinsecum neque extrinsecum importat existens in illo signo supra suam entitatem, constituitur enim formaliter prior per influxum existentem in alio signo posteriori, quem quæsi prior cōnotat actus primus, qui prior naturæ dicitur.

PUNCTUM IV.

Quomodo existentia causæ supponatur ad effectum.

1 Duplex definiendi difficultas est in præsentī: Prima est an ad causandum requiratur entitas actu existens, vel sufficiat immediate præcessisse: Secunda quomodo existentia requisita in instanti in quo effectus producit, vel tantum in immediatè præcedenti supponatur ad effectum. Prima mihi leuissima est, res enim est manifestæ experientia comperta rem non existentem non operari, quis enim vidit extinctum ignem lucem producere? quisue leonem mortuum timuit impetentem aliumve effectum à causa non existenti producentem vidit: ratio

ipsa manifestè ostendit: id quod non existit non habet esse: ergo non potest alteri entitati esse, seu entitatem tribuere. Deinde causalitas quæ effectus dependet à causa est modus per se immediatus affixus causæ physice: ergo non potest existere sine illa, modus enim existere non potest sine re cuius est modus.

2 Occurrunt Thomistæ, qui defendunt rem sine existentia posse operari in instanti, in quo primò non est immediato suæ existentie, & dicunt sufficere immediatè antea causam habuisse esse, ut illud tribuat effectui, & immediatè præcessisse rem in instanti antecedenti, ut in hoc possit esse modus illius. Contra: Id quod præcessit æquè non est, & æquè non habet esse in primo instanti, in quo non habet esse, ac in vterioribus: ergo si in vterioribus operari non potest, neque in primo in quo non est, poterit operari, vel si in primo potest, poterit etiam in vterioribus. Idem infero de modo, qui si potest esse sine re in hoc instanti, in quo primò res non est, poterit etiam in sequentibus, præcessisse enim, vel non præcessisse immediatè antea nihil conducit ad dependentiam, quam hic, & nunc habet modus à re: eodem enim modo dependet calefactio in hoc instanti à substantia ignis, siue calor præcesserit in instanti antecedenti, dummodo lignis hic & nunc existat.

3 Nonnulli contra Thomistas arguunt intendentes probare corrupta forma materiali leonis posse leonem adhuc vivere saltem pro vnicò instanti, quia modus unionis potest permanere in instanti in quo primò forma, à qua tanquam modus à re dependet, & forma in instanti in quo non est, poterit causare compositionem, Thomistæ tamen hanc doctrinam ad causas intrinsecas non extendunt, quæ cum inadæquatè identificentur cum effecta, existere debent, ut effectus existat. Neque eadem est ratio de causis extrinsecis, quæ adæquatè ab effectu distinguuntur. Similiter arguit Hurtadus disp. 8. sect. 5 §. 112. se qui ex hac sententia hominem in instanti in quo moritur posse videre, sentire, peccare, & damnari, etiam si in gratia decesserit. Respondent Thomistæ has operationes esse immanentes, & importare influxum causæ materialis illas recipientis, qui præstari nequit à causa non existenti, sed adhuc poterit Hurtadus virgere Thomistam, argumento, quod ipse conficit §. 110. Causa materialis non potest recipere in instanti in quo non est, ut constat ex hac solutione, ergo neque efficiens efficere: vel aliter, causa efficiens potest efficere in instanti, in quo non est: ergo materialis poterit etiam recipere: etiam si hanc consequentiam deglutiret Thomistæ: illum ego ab absurdo quod inferit Hurtado liberarem, quia etiam si homo in instanti in quo moritur efficiens, & subiectivè visionem causeret, non esset vivens, quia vivens dicit compositum ex visione & subiecto quod implicat esse non existentem subiecto, sicuti supra dixi de composito essentiali, quod forma non existente, existere non potest.

4 Obicit Thomistæ: Continguitas loci sufficit ad operandum: ergo continguitas temporis: ergo entitas poterit operari in instanti in quo primò desinit esse. Instat entitas potest operari in loco immediatè à parte antea, & à parte post: ergo poterit in tempore utrinque immediato, & ita operari antequam existat, in instanti immediato illi in quo exitura est. Vrger: Causa potest operari in spatio distanti, & mediato, dummodo approximetur media alià causa immediatè illi spatio: ergo poterit in tempore etiam remoto, & mediato, si approximetur medio alio immediato illi tempore, & ita homo, qui immediatè fuit ante me, poterit modò mecum in hoc tempore operari, etiam si quinquaginta ante annos decesserit. Respondeo disparem esse rationem, id enim, quod non existit in hoc loco, sed in alio absolute existit, & habet entitatem, illud verò quod non existit in hoc tempore, etsi dicatur existere in alio absolute non existit, & strictè loquendo dicendum non est, res existit in alio tempore, sed rem exituram esse in tempore venturo, vel extitisse in præterito.

5 Obicit secundò Thomistæ: Homo moritur in hoc instanti in quo non est: ergo potest operari in instanti in quo non est. Quam bellè! egregia operatio mors est. Argumentum explico: mori hominem in hoc instanti, est fuisse in antecedenti, & non esse in hoc: ergo idem est dicere, homo potest mori in hoc instanti, in quo non est, ac si diceret, homo qui in instanti antecedenti fuit, potest non esse in hoc instanti, in quo non est: vide ergo quomodo

ex hoc antecedenti inferatur : ergo potest operari.

6 Obiic. tertio : Dispositiones ad formam in instanti in quo non sunt, influunt in illam : ergo potest causa operari in instanti in quo non est. Nego antecedens, & illo admisso possem distinguere consequens : ergo potest causa operari in instanti in quo non est, per influxum physicum, nego consequentiam : per influxum moralem, concedo consequentiam : influxus enim dispositionum in formam non est physicus, sed moralis.

7 Obiic. quarto : Sacramenta agunt in instanti in quo non sunt : ergo distinguo antecedens ; physicè nego : moraliter, concedo.

8 Maior est difficultas, quomodo existentia causæ requiratur ad effectum, an videlicet requiratur, ut ratio formalis productiva effectus, vel an requiratur ut conditio tenens se ex parte actus primi, an tantum ut conditio ad actum primum. Suppono, quid sit requiri tantum ad actum primum, & quid requiri ex parte actus primi, quod explicui Puncto 2. n. 8. Recole ibi dicta. In mea sententia quæ existentiam ab existentia non distinguit, res est extra totam controuersiam, existentiam non se habere ut conditionem sed ut rationem formalem ad effectum producendum, eodem enim modo supponitur ad calefactionem substantia ignis, & existentia cum illa identificata : sed substantia ignis supponitur ut virtus formaliter productiva : ergo existentia eodem modo supponitur. In opinione quæ existentiam ab existentia distinguit, statutum est apud illius sectatores existentiam se habere tanquam conditionem, quia existentia est modus, qui in sua virtute non continet substantiam aliam eiusdem rationis cum illa, quæ producitur, v. g. existentia ignis A, qui est modus quidam imperfectior substantiæ ignis, cuius est modus, non potest in virtute continere substantiā ignis B, æquè perfectam cum substantia ignis A ; & consequenter perfectiorem modo existentia ignis A, imperfectiore igne A, cuius est modus.

9 Ceterum ego duplicem opinionem inuenio distinguentem essentiam ab existentia : quidam asserit essentias esse ab æterno, & per productionem, seu generationem rei produci tantum existentiam efficientem essentiam, quæ iam ab æterno supponebatur. Dura sanè cogitatio, quæ meā sententiā toto cœlo à veritate aberrat, illius tamen auctores dabo in Metaph. Controv. I. & 2. Alij mitius philosophantur asserentes essentiam, & existentiam inter se distinctas simul produci, & per eandem actionem essentiam recipere suum esse actuale, quod tunc incipit esse, adhuc ut distinctum ab existentia, & quatenus ab illa distinctum habet esse actuale, quod per existentiam distinctam sine qua esse non potest constituitur formaliter existens, iuxta hanc duplicem sententiā, duplicem modum philosophandi exponam. Secundum priorem dicendi modum ex his, quos modò retuli, rationem non inuenio cur existentia ignis producentis non sit tota ratio productiva caloris, vel ignis ab alio igne producto, imò verisimilius videtur ab illa tantum procedere actionem terminatam ad effectum, quod sic suadeo. Cum producitur ignis B, tantum producitur secundum illum dicendi modum existentia illius : ergo poterit produci ab existentia ignis A, quin ignis A, qui dicitur produciens concurrat per suam essentiam ad producendam existentiam ignis B, qui dicitur productus ; rectè enim intelligitur existentia ignis B, producta ab existentia ignis A, & necessarium non est hanc ab essentia ignis B, immediatè produci, neque necessarius est influxus procedens ab essentia ignis A, ad producendam essentiam ignis B, quæ secundum hanc sententiā iam præcessit ab æterno, & non existit in tempore : ergo ex nullo capite necessarius est influxus procedens ab essentia ignis A, nec requiritur, ut producat essentia ignis B, quæ iam supponitur, sed ut producat existentia, quæ sufficienter ab alia existentia procedit. Rursus in omnium sententiā productio ignis ab alio igne est à causa vniuoca, sed illius terminus est existentia ignis producti & non essentia : ergo principium quod debet esse eiusdem speciei cum termino producto debet esse existentia, & non essentia alijs ignis ; existentia enim huius ignis eiusdem speciei est cum alia existentia, & non cum essentia alijs ignis. Concludo iuxta principia huius sententiæ maiori consequentiā dictum iri existentiam esse rationem formalem producendi quàm esse conditionem ; & essentiam ignis tantum conducere ad producendum alium ignem tanquā quid prærequiritur, ut sit illius existentia, quæ est tota ratio formalis pro-

ducendi. Existimo tamen melius esse consequentiam ad principia adedè difficilia non seruare, quàm id asserere, quapropter hæc dicta sint, non ut probem existentiam esse virtutem formaliter operatiam, sed ut ad hoc absurdum traham illos, qui modum illum dicendi amplectuntur, & ex illo incipiat impugnatio huius sententiæ, quam latius loco citato exhibebo.

Iuxta alium dicendi modum asserentem essentiam produci simul cum existentia censeo hanc conditionem dicendam esse, & non rationem formalem propter rationem, quam tetigi, esse tamen conditionem, certum est, quia sine existentia non potest dari essentia, seu esse actuale, à quo tanquam à potentia formali dependeat effectus. Sed adhuc questio, An sit conditio se tenens ex parte actus primi. Sentio satis consequenter dici posse, non esse conditionem tenentem se ex parte actus primi, sed tantum requiri ut detur illud esse actuale, & tantum dependere effectum ab existentia causæ quatenus essentia dependet ab existentia, sine qua esse non potest, & sicuti essentia non dependet à priori ab existentia, ita neque effectus dependet à priori ab existentia causæ, neque tanquam ab aliquo quod se teneat ex parte actus primi ; neque necessarium est dici effectum dependere ab esse actuali, quod essentia dicitur, quatenus existenti, sed dependere ab illo, quod sine existentia esse non potest. Neque rationem aliquam reperio, quæ iuadeat existentiam requiri ex parte actus primi, adhuc ut conditionem ad effectum. Hæc dixisse sufficiat iuxta principia omnino à veritate aliena, iuxta quæ dum consequentijs loquimur, in maiora incidemus absurda.

Acriter contra me insurgit nouus Complutenis Thomista, quia Thomista nomine retuli celebre illud argumentum, homo in instanti, in quo non est moritur : Ergo in instanti, in quo non est operatur, asseritque debuisse refutare Thomistam, in quo fictionem hanc legerim, & cum nullum possem, debuissim à lectionibus abstinere, & non argumentum fingere, quod irrideant. Fictionis calumniam facillimè à me excutiam, & obligationi satisfaciam, quam in me agnoscit modernus iste designandi Thomistam, in quo prædictum argumentum legerim. Caezudo tom. I. in 3. parte quest. 6. art. 1. pag. 80. colum. I. ubi docet Sacramenta in instanti, in quo primo non sunt causare gratiam, respondens ad argumenta opposita apponit exempla ad solutionem confirmandam, primò in dispositionibus antecedentibus introductionem formæ, deinde subiungit ; *est etiam appositum exemplum in morte uiuentium, res enim certa est, quod non moriuntur, nisi uiuentia ; tamen in instanti mortis iam uiuentis non est, non uiuit, sed sufficit, quod uiixerit toto tempore antecedenti, unde in illo instanti dicitur esse sufficienter, cum uerè dicatur mori, cum tamen in alio instanti non uerè dicatur mori, licet fuerit uiuentis ; mori autem mutatio physica est realis.* En argumentum quod Thomista nomine retuli apud Caezudum expressum. Quis ergo finget, ego, qui argumentum refero ea ratione, quæ apud Caezudum inuenio, vel qui dicit me hoc argumentum finxisse ut illud crederent ? sciunt omnes argumenta ista longè illustriora apud Caezudum reperiri, & referunt adolescentes, qui vix prima scholarum limina salutarunt. Hoc vnum Thomistam in hac Compluteni Vniuersitate Theologiæ Cathedræ moderatorem ignorare quis crederet ? Difficilius tamen mihi persuasum erit ipsum scientem hoc argumentum apud Caezudum reperiri illius fictionem mihi imposuisse. Hoc vnum scio, quod si Caezudum in hac parte non legerat, legisse debuerat, ne temere alijs fictionem imponeret.

Subdit immediatè contra illos inferri hominem in instanti, in quo moritur, posse videre, sentire, & peccare. Respondit hoc argumentum contra illos non procedere, quia ipsi non loquuntur de causis intrinsecis, nec de actionibus immanētibus, dum asserunt causam posse operari in instanti, in quo non est. Eandem solutionem pro Thomistis dedi immediatè antequam argumentum Caezudi referrem, ex quo posset Recentior iste agnoscere, quàm longè absim ab argumentis fingendis, quæ Thomistis imputem, cum solutionem adducam argumentis contra illos adductis in eadem materia, in qua ille mihi fictionem imponit. Nec debuisset iste argumentum, quod pro Thomistis dissoluo, & reicio immediatè post me citatum referre ut omnes, qui apud illum tale argumentum relatum legerint absque hesitatione sibi persuadeant, me eo argumento contra Thomistas uti.

PUNCTUM V.

An causa remota, sit vera & propria causa.

Causam remotam vocamus illam à qua medio effectu, quem ipsa proximè produxit, effectus alius procedit v. g. produxit ignis calorem in se, hic calor calorem alium producit, ad quem immediatè ignis non concurrir, calor à calore productus effectus remotus dicitur ignis producentis calorem in se. Ex quo inferes Deum, qui aliàs est causa proxima omnium creaturarum, in quas immediatè influit, esse simul causam remotam illarum, quæ ab aliqua causa creata producuntur, quatenus influit in creaturam producentem aliquem effectum, exempli gratia: Producit Deus ignem, ignis producit calorem: quatenus Deus immediatè cum igne concurrir ad producendum calorem, est causa proxima illius, quatenus produxit ignem, à quo calor producitur dicitur causa remota caloris.

2 Communis loquendi modus causas remotas simpliciter causas appellat, neque de hac re distinctè antiqui quæstionem instituere. Hurtad. disput. 8. sect. 4. multis intendit probare causam remotam non esse propriè causam, neque dicendam esse causam per se. Arriaga disp. 7. sect. 4. asserit quæstionem hanc de nomine, in re enim siue dicatur causam remotam esse veram causam & per se influere, siue dicatur non esse propriè causam, & influere per accidens, idem omnino influxus illi est concedendus, neque noua causalitas conceditur, aut negatur, omnes enim admittunt causam remotam influere immediatè, & per se in proximam, & hanc in effectum, & nullus cause remotæ influxum aliquem præbet præter illum, quem præstat circa suum proximum effectum influentem in alium, cuius causa dicitur. Fateor rem ita se habere, neque in hoc posse aliquod esse discrimen in re, existimo tamen in præsentem multum curandum esse de modo loquendi, tum quia debemus loqui nominibus rebus accommodatis, si enim quis diceret Petrum esse equum, & postea diceret Petrum esse animal rationale, & nullo modo esse animal hinnibile tantum in nomine à reliquis Philosophis dissentiret, tamè hoc modo nominibus abutens ab scholis explodendus esset, omnes enim scientias, illarumque terminos perturbaret, tum etiam quia ex modo loquendi in hac re dependet solutio quæstionis non contemnendæ in Philosophia: an videlicet effectus suam causam remotam producere possit, quod si modò assero causam remotam tantum esse causam per accidens, magnum robur tribuo sententiæ, affirmanti: si verò causam remotam propriam, & per se causam appellem, virescunt negatiua sententia quæstionis iam propositæ, quia quod est per se causa, est per se prius, ac proinde non poterit esse posterius, nihil enim potest esse prius & posterius respectu eiusdem.

3 Dupliciter potest influere causa remota, primò eo modo, quo meus auus in me influxit, qui produxit meum patrem, quem postea non conseruauit, & ita, quando meus pater in me influxit, iam non dependebat à meo auo. Alio modo potest influere causa remota, actu produciens, vel conseruans causam proximam, à qua illius remotus effectus proximè dependet, sicuti ignis, qui actu conseruat calorem in se, qui calorem producit in ligno. Assero causam remotam propriè, & per se physicè influere quando influit posterio modo assignato in effectum actu influentem in alium. Rationem huius conclusionis pro multis quæstionibus Theologicis atque Philosophicis obserua. Quotiescumque effectus dependet ab aliqua causa, ita ut non possit subsistere, illa deficiente, quin alia suppleat vices illius, dependet ab illa tanquam à causa propriè, & per se influente. Ratio est manifesta: illud, quod ab alio, per accidens dependet, eodem modo subsistit, siue absit, siue adsit nullo vices illius supplet, ut patet in ædificio, quod per accidens pendet ab habitu Musicæ, quem habet artifex, & ita eodè modo subsistit, siue adsit habitus, siue absit, etiam si nullus loco illius subrogetur. Deinde quia quotiescumque effectus perseverat deficiente aliqua illius causa, loco cuius alia substituitur, non potest inferri causam illam non esse causam propriè & per se. Aliàs ignis non esset causa propria caloris, neque Petrus generans Ioannis geniti, quia deficiente igne, qui calorem producit, & deficiente Petro,

qui Ioannem genuit, remanent calor productus, & Ioannes genitus, quia Deus ut causa prima substituitur loco loco causarum primò producentium ad hos effectus conseruandos. Ex hoc principio infero ignem procedentè calorem in se esse propriè causam respectu caloris producti in aqua à calore in igne producto, quod sic probò: deficiente igne, qui calorem in se produxit, si alia causa loco illius non substitueretur, deficeret calor productus ab igne, quia non potest permanere sine conseruante: ergo si deficeret antiquum conseruans, & aliud non succederet, deficeret calor conseruandus, qui fuerat ab igne productus. Rursus deficiente calore producto ab igne, si non substitueretur alia causa loco illius, deficeret calor productus in ligno propter eandem rationem: ergo de primo ad vltimum deficiente igne si alia causa non sustineretur loco illius non permaneret calor in ligno ex vi eiusdem influxus, quo ante erat productus: ergo dependebat tanquam à causa per se ab igne, sine quo, vel sine alio loco illius non potest conseruari ex vi eiusdem influxus.

4 Effectum, qui primo modo dependet à causa remota actu non influente in proximam existimo non dependere ab illa physicè tanquam à causa propria, & per se, neque respectu huius effectus causa remota propriè potest dici causa per se, quod sic probò. Causa remota non influit physicè adhuc remotè in instanti in quo producit proximum effectum, non in instanti in quo effectus remotus produciatur: ergo numquam à primam partem antecedentis sic probò: in instanti in quo causa hæc producit suum proximum effectum non existit effectus remotus, ut supponimus: ergo non potest causa in illum induere, influxus enim dicit dependentiam vnius ab alio, illud autem quod non est neque proximè, neque remotè est dependens, ego enim non poteram dici dependens, à meo auo in instanti, quo meus parens genitus fuit, in quo & multis postea annis, nondum exitebam, & eram æquè indifferens ad existentiam cum multis indiuiduis, quæ ab eodem parente potuerunt procreari, & procreata non fuere, neque maior erat ratio cur ego dicerer tunc dependens à meo auo, quam illa indiuidua, quæ potuerunt produci à meo parente, & producta non fuere: ratum ergo sit effectum non dependerè physicè à causa remota in instanti, in quo effectus non produciatur, sed à causa proxima, à qua produciendus est. Secundam partem antecedentis probò. In instanti in quo ego genitus fui à meo parente per eandem omnino actionem, & omnino eodem modo essem productus, siue meus auus in illo instanti existeret, & numquam ex eo quod non existeret, necessum est aliquam aliam causam in me influere, quæ non influeret si existeret meus auus: ergo existentia mei aui in instanti, in quo fui productus, omnino per accidens se habet ad meam productionem: ergo in illo instanti in me non influit, neque poterit dici causa per se meæ entitatis, neque proxima, neque remota, quia potest non existere, id autem quod non existit, neque remotè influit in effectum; quod si existat æquè per accidens est illius existentia ad mei productionem, ac si non esset: ergo numquam potest esse causa per se. Vna hæc est ratio conclusionis huius: effectus remotus hic & nunc æquè produciatur existente, & non existente causa remota, à qua proxima hic & nunc non dependet: ergo talis causa remota omnino per accidens se habet respectu effectus.

5 Dixi physicè non dependere hunc effectum à causa remota, quia sentio moraliter dependere ab illa tanquam à vera causa morali, non quatenus existente in instanti, in quo produciatur effectus remotus, sed ab illa quatenus existenti in instanti, in quo causa proxima fuit producta. Rem probò, & explicò: ego in hoc instanti, in quo producor, dependeo à mea causa immediata, & ab omni illo, à quo mea causa immediata in eodem instanti dependet: sed meus parens in instanti generationis, in quo ego dependeo ab illo, dependet moraliter ab existentia præterita mei aui, ergo eadè dependentia, qua meus parens dependet immediatè in hoc instanti generationis, ego mediatè ab eodè dependeo. Minor tantum indiget probatione: meus parens hic & nunc conseruatur ex eo quod fuerit antea productus à meo auo existente, & si tunc illa productio non præcessisset, hic & nunc non conseruaretur, quia Deus hunc influxum, ex vi cuius meus parens conseruatur, substituit loco actionis præteritæ à meo auo exhibitæ: ergo si illa actio non præcessisset, non esset modò hæc conseruatio, neque

neque meus parens existeret: ergo hic & nunc meus parens in instanti meae generationis dependet ab actione, quae processit à meo auctore existente: non physice, quia nihil physice dependet ab illo, quod non est: ergo moraliter: ergo eadem dependentia, quia meus parens proxime dependet, dependeo ego remotè iuxta doctrinam traditā. Ex hoc inferes me modò physice dependentem tantum à Deo conseruante, moraliter dependere ab omnibus meis progenitoribus, quia quod Deus hic & nunc me conseruet, dependet ex eo quod illi praecesserint, & altero eorū deficiente, non me conseruaret ex hac numero prouidentia, & serie decretorum, ex qua hic & nunc mea conseruatio dependet. Quod si Deus modò modò me conseruaret per decretum, quo decerneret hic & nunc meam existentiam non prauiſa actione, quā tui primò productus à meo parente, ita ut ex vi eiusdem decreti modò existerem, etiam si nullus ex meis progenitoribus praecessisset, neque physice neque moraliter ab illis dependerem, quod ex doctrina tradita clare constat.

6 Vno haustu totam doctrinam traditam solido, vniuersaliq; principio probauit, & fundamentum Hurtadi destruxit, & quod magis mirabile est non aliam impugnationem contra Hurtadum adduxit, quam ipsi debere non possem, sic ait ibidem sect. 9. §. 175. nescio an sanè sibi constans: *Causa per se est, quae per se necessaria est ad effectum, ita ut sine illa effectus esse non possit.* Subdit ipse immediatè: sic ignis, & aqua, aliaeque causae remotae sunt per se causae calefactionis in ligno procedente à calore in ipsis existente, quia licet calefactio adaequare dependat à calore, ignis tamen, & aqua sunt necessaria ad existentiam caloris: quomodo autem haec componenda sint cum sententia, quam ipse tradit sect. 4. non calleo: illum arguentem audiamus, sic inlurgit: Primò, deficiente causa remota eodem modo remanet effectus: ergo effectus non pendet à causa remota. Distinguo antecedens deficiente causa remota, & supplente alia locum illius, concedo: deficiente alia & nulla vices illius supplente remanet effectus, nego. Sed posses instare: Demus modò Deū producere ignem, & ignem producere calorem in se, & calorem productum in igne producere calorem in ligno approximato, & calorem productum in ligno, sensationem in viuentem; dummodo Deus conseruaret calorem in ligno permaneret sensatio: sed conseruans calorem in ligno tantum suppleret concursum, quem praestabat calor productus in igne; ergo destructo igne, qui erat causa remota sensationis, & nullā alia causa subrogata, loco ignis permanet sensatio: ergo & ex vi eiusdem actionis: ergo ignis qui erat causa remota sensationis non influebat per se in sensationem. Resp. Deum conseruante calorem productum in ligno non solum supplere in ordine ad illum calorem vices causae proximae, à qua producebatur talis calor, sed etiam omnium causarum remotarum, quia subrogat suum influxum loco alijs, qui dependebat ab alijs causis, & immediatè, & per se Deus praestat calori, quem modò conseruat, totum illud, quod praestabant omnes causae remotae à quibus dependebat, ac proinde vices omnium supplere dicitur. Ex hac doctrina Minor illa: *Sed Deus conseruans calorem in ligno tantum suppleret concursum, quem praestabat calor in igne: ut sonat, concedenda est; sed negandum quod intendit arguens videlicet hoc tantum esse supplere vices principij proximi illius conseruationis: qui enim supplet concursum dependentem à pluribus causis remotis, & ab vna proxima, in ordine ad effectum conseruatum ex vi illius influxus, qui loco praecedentis subrogatur, supplet non tantum vices causae proximae, à qua ille influxus dependebat, sed etiam omnium remotarum.*

7 Obiicit, secundo Hurtad. Eodem modo influit causa proxima in remotam, media proxima, quo potentia visua videt subiectum albedinis, media albedine: sed qui videt albedinem, non videt subiectum media albedine; ergo qui influit in effectum remotum, media illius causā proximā, non influit in illum effectum. Respondeo negando antecedens, est enim longè diuersissima ratio, ego enim non dicor remotè videns subiectum albedinis, quia albedo quam ego video, videt subiectum cui inhaeret, sicuti dicor influere remotè in motum localem, quia immediatè influit in hunc impulsus, in quem ego influo; albedo enim subiectum non videt, imò etiam albedo parietem videret, non diceret ego videns parietem media albedine, sicuti ex eo quod videam Petrum Solem videntem, non dicor Solem videre, quia visio, qua Petrus videt So-

lem, & visio, qua ego Petrum video, omnino disparatè se habent, & etiam si vna ab alia dependeat, visio Petri non potest me videntem constituere, quia videre formaliter dicit immanentiam, visionemque in me receptam; causare autem non dicit hanc immanentiam, & ideo etiam causa proxima dicitur actu causans per effectū ab illa adzquatè distinctum, & nullo modo vnitum, & materialis causa etiam praecisa vnione causae materialis formae in actu secundo constituitur.

8 Obiicit, tertio opinionē Durandi afferentis effectus productos à causis secundis tantum mediatè pendere à Deo, quam omnes Theologi damnant, quia ex illa sequeretur Deum non esse causam per se illorum: ego sentiant Theologi causam remotā non esse causam per se. Resp. Theologos non damnare hanc sententiam, quia ex illa inferatur Deum non esse causam per se effectū, quos producit medijs causis secundis, sed quia asserit, Deum non esse causam proximam illorum, quod per se absurdum est, quia cum causa remota non influat in effectum nisi quatenus influit in causam proximam illius, sequeretur semel producto Angelo Deum non posse impedire illius operationem quod absurdissimum est.

PUNCTVM VI.

An idem effectus possit dependere diuissim à duplici causa.

1 IN hanc quaestionem non cadunt intrinsecae causae. Certum enim est duplicem causam intrinsecam numero distinctam, non posse causare eundem numero effectum. Ratio est manifesta: Causa intrinseca identificatur cum effectū, & compositum hoc nihil aliud est, quam haec materia, haec forma, & haec vnio; ergo nequit dari hoc compositum sine hac materia, hac forma & hac vnione: ergo si loco huius materiae alia poneretur, aliud esset compositum. Neque effectus negatiui maiorē locum inueniunt in hac quaestione, licet ratione opposita, quia nullus dubitat eandem expulsionē, seu carentiam frigiditatis in hoc subiecto posse ab hoc vel illo calore procedere, quicumq; enim calor adueniens expellit eandem frigiditatem, quā inuenit in subiecto, & ita eandem carentiam eiusdem frigiditatis inducit. Relego etiam ab hac quaestione finalem causam, quae nimis improprie causa dicitur, non enim dubium est me posse idem iter agere causā inuisendi amicū, aliudve negotium tractandi, licet non defuerint, qui dixerint actionem diuersam ex diuersa intentione procedere. Ita P. Arrub. 1. p. disp. 58. c. 4. & 5. quem sequutus est P. Hurt. tr. 2. disp. 117. c. 2. n. 11. quorum fundamentum hoc est. Actio procedens à principio diuerso, diuersa esse debet, quia per se ipsam illud attingit: sed intentio est principium actionis; ergo ex diuersa intentione diuersa actio procedet; Distinguo maiorem: posito diuerso principio physico, à quo actio per se ipsam depēdet, actio est diuersa, concedo maiorem: posito principio distincto morali, à quo actio per se ipsam non dependet, nego maiorem: sed intentio est principium actionis, distinguo eodem modo: est principium physicum, à quo actio per se ipsam dependeat, nego minorem: est principium morale, à quo actio non dependet per se ipsam, concedo minorem; deinde nego consequentiam.

2 Restat difficultas haec de causa materiali respectu formae, & de causa efficiente, leuius vtraque, & leuissima, vel nulla respectu causae materialis; eadem enim forma, quae educitur ex hac materia potuit ex alia educi, omnes enim materiae de facto existentes sunt eiusdem rationis, & quilibet capacitatem habet ad recipiendam quamcumque formam, & ita haec materia potuit antecedenter recipere formam, quam de facto recipit alia materia, & forma ab hac & illa materia, diuissim dependere. Trahitur tota difficultas ad duplicem causam efficientem vtramque creatam, quia de vna creata, & altera increata dubium esse non potest, certum enim est Deum posse se solo producere effectum, quem causa secunda producit.

3 Negant Capreolus, & Mar. relati à P. Soar. in Metaph. disp. 26. sect. 5. in quam partem propendet D. Thom. quodlibet 5. existimant enim hi Doctores quamlibet causam sub se habere classem quaudam effectum adzquatè distinctam; ita ut nullus effectus, contentus in virtute huius causae in illius virtute contineatur. Afferunt P. Suarez. iam relatus

relatus cum Scot. in 2. dist. 20. q. 2. quam sententiam maior pars Scholasticorum defendit.

4 Dico primò. Possibiles sunt duæ virtutes actiue vniuersæ eiusdem speciei quarum neutra sub propriæ actiuitatis sphaera habeat aliquem effectum, ex his, quos potest alia producere. Sit ratio: virtutes hæ non repugnant ex aliquo capite: ergo possunt à Deo produci. Assigna implicationem, vel totum concede. Confirmatur: Non repugnat duplex ignis productiue caloris immediatè nullà actione interiecta: sed nullus calor ita ab hoc igne productus posset ab alio dependere, quia dependeret per se ipsum ab hoc sicuti modò dependet actio interiecta: ergo possibilis est duplex causa vniuersa, quarum neutra possit producere effectum, quem alia producere valet.

5 Dico secundò. Possibilis est duplex actiua virtus, quarum vtraque eisdem numero effectus producere possit, ita vt nulla illarum valeat effectum edere, ad quem producendum altera per modum actus primi virtutem non habeat. Probanda est hæc conclusio ex non repugnantia harum causarum, nulla enim poterit assignari, ex qua liceat asserere virtutes has inter se repugnare. Secundò ex parte effectuum repugnare non possunt tales virtutes, quia effectus non dependent immediatè per se ipsos, sed mediis actionibus: ergo ex se indifferentes sunt, vt dependant ab hac vel illa causa. Neque repugnantia ex parte principiorum, seu virtutum potest inueniri, quia nulla exco-gitari potest in eo quod multipliciter distinctæ numero virtutes in actu primo, quarum qualibet adequatè possit effectum producere, in se enim qualibet sine respectu ad aliam repugnantiam non habet, aliàs vtraque repugnaret, ex respectu aliquo inter vtramque intercedente repugnàtia oriri nequit, quia cum hæ virtutes subiectum commune non habeant, oppositionem contrariam habere nequeunt, neque alia potest inter has virtutes probabiliter excogitari: Confirmatur: non repugnat hunc effectum, qui potest adequatè à causa prima produci, posse à causa secunda eodem modo produci: ergo non repugnat hunc effectum, qui potest, & de facto produci ab hac causa, potuisse antecederet produci ab alia: id de aliquo effectum concedis, quod sine fundamento negabis, posse contingere respectu omnium, dummodo hæc virtus aliam virtutem intra suæ actionis sphaeram tanquam effectum non contineat perspicuum est.

6 Dico tertio. Ex potentiis actiuis de facto existentibus non qualibet habet sub se seriem effectuum adequatè distinctam ab illa, intra quam alia suam potest extendere actionem, neque qualibet potest producere omnes effectus, quos alia producere valet. Hæc conclusio nulla potest efficaci ratione ostendi, est enim de facto, quod nullo certo fundamento nobis constat: probabiliter tamen ita suadet pars, quæ asserit non quamlibet causam habere sub se omnes effectus, quos habet alia. Probatur ex D. Th. 1. p. q. 45. art. 5. ad 1. vbi docet causam vniuersam non posse habere pro obiecto adequato totam speciem, aliàs se ipsam tanquam obiectum respiceret, & posset se ipsam producere, quam rationem expendit Soar. suprà, & nos adducemus Controu. 9. puncto 10. ad probandum idem non posse esse causam sui ipsius. Confirmatur, & declaratur. Experiencia compertum est hunc ignem producere illum, v.g. ignem A ignem B: ergo ignis B continetur in virtute ignis A: sed idem ignis B non continetur intra propriam virtutem actiuam: ergo aliquis ignis potest produci ab igne A, qui produci non possit ab igne B.

7 Partem aliam asserentem plures effectus, qui possunt ab hac causa produci, posse etiam produci ab aliis ratione Theologica non contemnenda probo: Ex Scriptura, & historiis Ecclesiasticis constat multos homines datos esse suis parentibus ex meritis Christi, quos non haberent sine Christo cuius meritis eorum sterilitas fuit fecunda, vt patet in Anna matre Samuëlis, 1. Reg. 1. Sarà matre Isaac Gen. 18. Elisabeth matre Baptistæ, Luca 1. & in Matre S. Bonauenturæ, & aliis plurimis, quod confirmat totius Ecclesiæ consensus, fideles enim preces fundunt, vt ex meritis Christi, ex his parentibus filij procreentur: ergo ex meritis Christi hi homines ex his parentibus nati sunt: sed aliàs erant nascituri independentè à meritis Christi: ergo poterant ab aliis parentibus nasci. Consequentia est legitima, quia si independentè à meritis Christi erant nascituri, & non poterant ex aliis parentibus nasci, independentè à meritis Christi, ex his nascerentur, & merita

Christi in hoc negotio nullam possent vtilitatem habere. Maior Scriptura testimoniis firmiter est stabilita. Sola Minor, seu secundum Antecedens indiget probatione: vide licet illos homines independentè à meritis Christi esse nascituros, quod confirmat communis Theologorum opinio, quæ asserit Deum non meruisse existentiam hominum, sed redemptionem illorum, & posset multis rationibus probari idem sumptis ex decretorum ordine, quibus superfedeo, quia nimis Theologica sunt, tantum in medium adduco celebre Augustini testimonium Epist. 105. *et enim (christus non pro nullis, hoc est non pro non existentibus,) vt homines conderentur, sed pro impiis mortuis est, vt iustificarentur.* Infero ergo Petrum procreatum à Ioanne potuisse à Francisco procreari, ac proinde posse effectum ab hac causa dependentem diuisum ab alia dependere.

8 Obiic. primo. Determinatio productionis huius indiuidui prouenit à causa producente: ergo causa produciens non potest esse indifferens ad producendos plures effectus, quos sub se habeat. Respondeo certum esse causam quamlibet esse indifferentem ad producendos plures effectus, quos virtualiter continet, ex quibus determinatur ad producendum hunc potius, quam illum cuius determinationis fundamentum inquirendum est, siue possit producere effectus, quos alia, siue non possit, ac proinde argumentum prædictum contra nostram sententiam nihil probat, quia principium determinans causam ad hunc numero effectum, inter plures, quos potest illa producere valebit determinare eandem causam inter effectus quos eadem, & alia causa pariter producere possunt.

9 Obiic. secundò. Effectus, qui modò dependet ab hac causa, potuit ab illa dependere: ergo non dependet essentialiter ab hac. In omnium sententia hoc argumentum locum inueniet, quia certum est effectum dependentem ab hac causa potuisse dependere à Deo. Respondeo effectum potentem ab hac, & illa causa diuisim dependere, à nulla determinata essentialiter dependere, dependere tamen per se, hoc est, tanquam à vera causa, non per accidens influente ab illa à qua recipit esse, quia ita dependet ab illa, vt non posset subsistere ablata illa causa, si alia loco illius non substitueretur, quod est dependere per se.

Obiic. quidam contra id, quod dixi effectum moraliter dependere à causa remota, medià causà proximā, quæ actu non conseruatur à primo producente, me id sine causa dixisse, illudque probare non posse, & per accidens omnino esse, vt me Deus modò conseruet, fuisse prius productum, à talibus hominibus vsque ad Adamum. Respondeo: neminem posse negare me Deum modò conseruare, quia prius fui productus, & ad hoc, quod fuerim productus à meo parente per se conduxisse existentiam mei parentis, & ad hanc per se conduxisse actionem, qua meus parens fuit productus à meo ayo, & sic in aliis progenitoribus. Nam etsi meus parens eodem modo produceret me, etsi immediatè ipse à Deo fuisset productus, hoc probat causas remotas non esse causas essentialiter requisitas, non verò suadet non esse causas per se, in eo oppositum manifestè probatur, si enim meus auus, vel alius loco illius meum patrem non produxisset, neque meus Pater, neque ego ab eo fuisset productus.

Obiic. insuper me contra omnem vsum, & rationem transferre causalitatem moralem ad esse physicum, quod est in causis omni cognitione, & ratione, & moralitate carentibus. Respondeo causam moralem debere causare media alià ratione prædicta, quia causat mouendi voluntatem alius, id verò, quod voluntatem mouet potest esse quid physicum, & ratione destitutum, vt per se notum est, ex eo enim quod videt Deus causas naturales applicatas ad agendum, suoque indigere concursu, vt agant, mouetur ad concurrendum cum illis, & quando videt duo agentia contraria intendentia producere effectus inter se in-compossibiles, mouetur ad concurrendum cum hoc potius, quam cum illo, quia est fortius illo. Hæc sunt omnibus nota, videat ista iuxta quorum vsum, & qua ratione dixerit esse contra omnem vsum & rationem.

PUNCTUM VII.

An duplex causa possit in eundem effectum totaliter influere.

Quid dicatur de dependentia eiusdem effectus à duplici causa diuisim sumptà huius difficultatis disputa-tio

IO
Prad. 2. part.
Controu. 1.
art. 4. n. 77.

II

tatio integra perseverat, cum enim certum sit eundem effectum posse diuissim à Deo, & à creatura adequatè dependere, disputandum superest, an possit simul à causa creata per influxum totalem, & per aliam adequatè distinctum à causa increata dependere, etiam si adhuc diuissim non possit à duplici causa creata idem effectus dependere. Ad id respectu eiusdem causae creatae posse hanc exagitari questionem; eadem enim causa potest diuissim per diuersas actiones adequatas eundem producere effectum, & de illa insurgit difficultas, an simul possit diuinā intercedente potentia per duas illas actiones, quae diuissim possunt ad eundem effectum terminari, illum producere, ita ut qualibet ablata ex vi alterius superficis integer effectus perseveret. Neque aliud est inquirere an idem effectus possit dependere à duplici causa adequata, nisi inquirere an possit dependere per duplicem influxum adequatum, certum enim est naturaliter posse procedere per vnicum influxum à duplici principio, quorum quodlibet virtutem habeat adequatam actionem ad illum effectum adequatè ponendum extra causas.

Eadem ratione, quā Puncto precedenti causas intrinsecas à questione relegavi, illas respectu compositi ad hanc difficultatem non voco; vnicum enim compositum vnicā formā describitur; cui si aliam adiungas compositum aliud saltem inadeguatè distinctum illa constituit.

De causa finali insurgit difficultas respectu intentionis efficaciae, electionis mediorum, & aliarum actionum voluntatis, & respectu operationum aliarum potentiarum, levis tamen de utriusque. Affirmo nullum actum internum voluntatis posse dependere à duplici fine adequato. Ratio est obuia: Actus internus voluntatis intrinsecus, & per suā entitatem respicit suum obiectum, quod se tenet ex parte finis, & per se ipsum ab alio dependet, ita ut non possit non dependere ab illo; à quo semel dependet: ergo actus, qui dependet à duplici obiecto, ita à quolibet illorum dependet ut non possit non dependere: ergo à neutro dependet adequatè. Patet consequentia, eo ipso quod non possit non ab utroque dependere, neutrum seorsim sumptum sufficiens est, ut alio ablato actus perseveret; ergo neutrum influit adequatè, influere enim hanc causam adequatè in hunc effectum dicit, ut ex vi illius omni alia ablata effectus subsistere possit.

De actibus externis aliarum potentiarum longè aliter dicendum est, certum enim puto posse quilibet actionem externam à duplici causa finali dependere mediā duplici intentione efficaci duorum finium, quod sic probō. In primis est certum posse reperiri in voluntate duplicem actum quemlibet ex se sufficientem ad determinandam potentiam externam ad aliquam actionem, v. g. duplicem volitionem deambulandi ex duplici fine, quarum quilibet illarum seorsim sumpta efficaciter imperaret deambulationem, in quo casu probō in actu secundo deambulationem procedere adequatè à qualibet illarum volitionum simul existentium. Illa deambulatione, ita procederet ut qualibet illarum intentionum ablata, alia superflite, eadem permaneret sine alio nouo influxu procedente ab hac intentione permanente; ergo intentio permanens antea adequatè influebat in deambulationem: Consequentia est legitima, quia modo adequatè dependet deambulatione ab intentione, quae vnicè existit: & non per dependentiam, quam antea non haberet: ergo sicuti modò dependet adequatè, ita dependebat antea; siquidem eandem dependentiā habebat. Antecedens duplicem partem continet, utramque seorsim probō. Pars vna dicit ablata vna intentione, alia superflite deambulationem permanfuram, quod perspicuum est, quia cum supponamus illam intentionem ex se in actu primo habere virtutem imperandi adequatè deambulationem, eo ipso quod existat in subiecto suam virtutem exercet, posita enim volitione in actu primo efficaciter imperante actionem externam, non superest iam libertas ex parte voluntatis ne ab hac intentione, quae iam supponitur procedat deambulatione. Alterum in Antecedenti contentum est, volitionem illam non aliter influxuram quàm antea influebat, quod sic ostendo: Influxus volitionis in actionem externam non est actio aliqua physica intermedia mediā quā hanc ab illa dependeat, sed tantum coexistentia virtutis potentis imperare cum actione externa imperata, quae per sympathiam resultat posita volitione: sed coexistentia est eadem: ergo influxus est idem.

Influxus volitionis in actionem externam consistere in coexistentia volitionis potentis influere, & ipsius actionis externae, probō latè in Controv. 8. de Anima, ubi latè de imperio voluntatis disputo: coexistentiam esse eandem notum est, quia coexistentia non distinguitur ab existentia extremorum: sed extrema existentia sunt eadem: ergo coexistentia est eadem.

De causa materiali, & efficienti eadem est omnino ratio, cum idem sit utriusque influxus, & idem est rem produci per duplicem actionem eductiuam adequatam, accipi per duplicem passionem, sic tota iam difficultas vertitur ad principium efficiens, seu ad causalitatem actionem, an videlicet duplex principium actionum possit simul adequatè influere in effectum, vel quod idem est an duplex causalitas actiua, seu duplex actio adequata possit simul ad eundem effectum terminari. Quidquid enim de causalitate actiua dixerimus, de passiva eodem modo intelligendum est.

Negat Pater Vasquez tom. 1. part. 3. disp. 29. cap. 4. affirmat Pater Soarez in Metaph. disput. 26. sect. 5. n. 13. uterque suos habet affectus. Ego in hac re Soarium sequor, cuius sententiam iam probō. Nulla est repugnantia in eo, quod idem terminus duplicem causalitatem actionum simul terminet; ergo poterit illam terminare diuinā omnipotentia intercedente; antecedens mihi firmum erit, donec aliquis repugnantiam assignet, quam illico solvam, ut illud inconsummum conferuem, sed adhuc illud suadeo. Repugnantia ex parte virtutis actiuae praecise sumptae nulla existit, idem enim effectus simul continetur sub pluribus principijs actiuis, quod saltem respectu creati, & increati negari non potest, neque ex eo quod principium suam virtutem exerceat alterius actionum virtutem intrinsecè euacuat: respectu actionum si aliqua est impossibilitas, est formalis similis impossibilitati duarum formarum in eodem subiecto, quae potest vinci à Deo cui integrum est, quantumvis haec actio seu haec forma exigit negationem aliis cum qua est impossibilis, illam contra talem exigentiam conferuare: repugnantia ex parte termini nulla est, quia terminus nullam virtutem exercet circa actionem, neque ex parte illius magis requiritur ad terminandum simul actiones, quàm ad easdem successiue terminandas, quam rationem de termino vnionis latius expendam Controv. 8. Puncto 1. ergo ex nullo capite aliqua potest esse repugnantia, in eo quod effectus supernaturaliter dependeat à principio effectiui per duplicem causalitatem adequatam.

Puto hanc conclusionem iuxta propria principia adeo efficaciter probasse, ut illius ratio difficilem reddat tradendam aliam propter quam idem effectus non possit à duplici causa adequata etiam naturaliter dependere; non etiā possumus recurrere ad incapacitatem subiecti actionis, neque ad incapacitatem termini, si enim ex hoc capite naturaliter non posset effectus duplicem causalitatem terminare, etiam supernaturaliter repugnet, ut efficaciter probō Controv. 8. Punct. 1. Neque impossibilitas formalis actionum sufficiens videtur ratio, quia impossibilitas formalis sumitur in ordine ad subiectum, seu actio creatiua nullum habet subiectum: ergo actio creatiua cum nulla alia entitate potest habere impossibilitatem formalem: ergo ratione huius impossibilitatis nullum est impedimentum, ne possit idem effectus terminare duplicem actionem creatiuam, vel vnam creatiuam, & aliam eductiuam. Dices terminum, qui potest terminare actionem generatiuam, non posse naturaliter actionem creatiuam terminare, esto non creetur naturaliter supposita creatione, siue naturali, siue supernaturali quoad modum, inquit an generatio naturaliter possit terminari ad effectum creatum, quem posset respicere, si creatio non terminaretur ad illum, & an harum actionum coexistentia specialem dicat repugnantiam naturalem distinctam ab illa, quam diceret quilibet illarum seorsim sumpta. Secundò in duplici ratione creatiua clariùs vrget nostra difficultas, quilibet enim illarum naturaliter potest eundem attingere terminum. Vltimo adhuc respectu duplicis actionis generatiuae respicientis idem subiectum argumentum conficio. Actiones non repugnant nisi ratione terminorum, ita actio productiua dulcedinis, & actio productiua albedinis non repugnant, & repugnant actio productiua caloris, & productiua frigiditatis, quia non repugnant albedo, & dulcedo, & repugnant frigiditas, & calor: sed duplex

duplex actio terminata ad eundem effectum non repugnant in subiecto ratione termini cum eundem vtraque respiceret: ergo ex nullo capite repugnaret.

8 Responder Arriaga disp. 7. sect. 10. non posse eundem effectum terminare duplicem actionem, quia earum altera esset superflua, natura autem nihil superfluum admittit. Non acquiescit animus, quia vtraque actio secundum se est possibilis: ergo si agens sit in actu primo ad illam, & passum in potentia principium actionum suam exercebit actionem, etiam si per accidens hic & nunc necessaria non sit; agenti enim naturali, & actioni dimanatae omnino extrinseca est existentia aliud actionis, ac proinde eodem modo se habent principium, & actio illius, siue alia existat, siue non existat, nisi dicat Arriaga agens naturale moveri, ne actionem eliciat, & ipsi actioni notum fieri ne in medium proficiat, quia modò non est necessaria, sed vt expectet, quovis alia nò existat, & terminus illa indigeat.

9 Nihilominus dicendum existimo terminum naturaliter produci non posse per duplicem actionem. De duplici actione generatiua respectu eiusdem subiecti facile potest reddi ratio petita ex impossibilitate actionum, quæ illis competere potest ratione sui, est ratione terminorum impossibilitatem non illam participant, licet enim bene inferatur, termini non possunt esse in eodem subiecto: ergo neque actiones, non ideo licet inferri actiones per se ipsas formaliter aliam impossibilitatem non habere ratione cuius, si per impossibile separarentur à terminis adhuc inter se mutua esset formalis oppositio. Hanc ergo habent duæ actiones terminatae ad eundem terminum, etiam si nulla sit in vtriusque termino oppositio, non enim rectè inferitur, albedo potest esse in subiecto: ergo in eodem poterunt naturaliter coexistere plures actiones ad eandem albedinem terminatae. Neque potest esse multiplex actio respectu eiusdem termini existens quilibet in subiecto distincto, quia cum distincta subiecta distinctum occupent locum, si terminus per actiones existentes in distinctis subiectis poneretur, in eisdem subiectis constitueretur naturaliter, & existeret naturaliter in duplici loco, quod coningere non potest. Inquires: quid, si subiecta naturaliter, vel supernaturaliter idem spatium occuparent? Respondeo in hoc casu assignandam esse repugnantiam in his duabus generationibus, quam in duabus creationibus iam assigno.

10 Affirmo nullum terminum posse terminare duplicem actionem, siue vtramque generatiuam, siue creatiuam, siue vnam generatiuam, & creatiuam alteram propter eandem rationem, propter quam non potest effectus iam corruptus iterum produci, quia sicut numquam determinatur principium ad actionem terminatam ad effectum, qui semel fuit productus, & iam est corruptus, sed semper determinatur circa nouum effectum, ita non determinatur circa effectum, qui iam per aliam actionem, siue ab eodem, siue ab alio principio procedentem existit. Hæc ratio generalis est pro omnibus effectibus quam etiam suo modo accommoda pro effectibus creatis, licet enim Deus liberè determinet omnes causas ad productionem effectuum secundum rationem indiuiduam, numquam tamè aliquam determinat ad productionem effectus, iam corrupti, sed ad nouum effectum, & potiori ratione, neque ad productionem effectus iam producti, & existentis, neque se ipsum determinat ad duplicem creationem respectu eiusdè termini, quia cognoscit vnam esse sufficientem, & alteram, esse superflua, hæc enim ratio, quam contra Arriagam impugnauimus respectu agentis liberi circa vltimas effectuum indiuiduationes optima est.

11 Ex hoc capite, si Deus crearet Angelum per duplicem creationem, etiam si illa simulatas creationis non esset iuxta legem ordinariam, tamen nihil importaret contra exigentiam actionum, neque contra termini exigentiam, quia reproductio eiusdè effectus tantum repugnat ex lege Dei non verò ex aliqua ratione physica; quapropter si alia repugnantia non inueniatur in similitudine harum actionum, non posse eundem effectum terminare duplicem actionem creatiuam, vel vnam actiuam, vel aliam generatiuam, tantum erit ex lege Dei, non verò ex aliqua ratione physica. Multum in hanc sententiam propendebam, verum tamen, quia nimis singularis videtur, est non in re magni momenti, aliud caput assigno, ex quo desumatur impossibilitas actionum. Dicit potest actiones ipsas est subiecto carentes, impossibilitatem habere, ex eo præcisè,

Franc. Quiedo, de Philosoph. Tom. I.

quod in eundem terminum feruntur, ratione cuius quilibet exigit alterius non esse, neque cum altera naturaliter componi potest, quæ oppositio differt ab illa, quæ est inter alias formas, quia oppositio inter formas est in ordine ad subiectum commune, oppositio verò inter actiones creatiuas, vel inter generatiuam, & creatiuam non est in ordine ad subiectum commune, sed in ordine ad terminum communem. An verò hæc oppositio propriè sit dicenda formalis, vel tantum impropiè, quia non est inter formas eiusdem subiecti, quæstio est tantum de nomine. Aliam ratione adducit Soar. quam tribuit Caietano, respectu agentium creatorum, videlicet non posse duo eodem modo applicari ad productionem eiusdem effectus, illam vide apud eundem loco citato, non enim vacat omnia examinare. Vnum te moneo, rationem hanc adæquatam non esse ad præsentem difficultatem, non enim ex illa poteris respondere, cur idem effectus non dependeat ab eodem numero principio per duplicem actionem totalem.

Obiic. contra cõclusionem, qua diximus posse supernaturaliter eundem effectum procedere à duplici principio adæquato, seu per duplicem actionem adæquatam. Eo ipso quod effectus recipiat esse ab hoc principio, habet existentiam: ergo nò habet iam quid recipiat ab alio, neque vllum potest præstare effectum formalem alia actio. Respondeo concedendo antecedens, & negando consequentiam, effectus enim iam habens existentiam eandem, iterum ab alio principio recipere potest, & eadem existentia, quæ erat ex vi prioris actionis licet secundum se non aliud nouum recipiat esse, incipit tamen idem habere ex vi alius actionis præcedentis. Ad illud de effectui formali respondendo, quod si nomine effectus formalis intelligatur illud, quod ex vi actionis extra causas ponitur, idem est formalis effectus vtriusque actionis, si verò nomine formalis effectus intelligatur complexum ex termino, & actione, diuersus formalis effectus est quem constituunt diuersæ actiones sicut diuersum compositum, quod diuersa forma constituit.

Obiic. secundò. Effectus dependet à causa, quia illa indiget, & si causà non indigeret, dependere non posset adhuc de potentia Dei absoluta: sed nullus effectus potest duplici causà indigere, adhuc de potentia absoluta, ergo nec dependere. Respondeo effectum indigere causà nihil aliud esse, quàm non esse ens infinitum, & à se, eo enim ipso quod tale nò sit, causa aliqua indiget à qua recipiat esse, & consequenter à qua dependeat. Hæc indigentia seu hoc non esse infinitum, & à se, fundamentum est, ex quo necessariò resultat effectum existentē ab vna causà hac, vel illa necessariò dependere. Similiter est fundamentum, quo deficiente non posset à duplici causà dependere, quia si entitas esset à se, vel si esset repugnans, quod est non esse entitatem, sed figmentum, neque ab vna neque multiplici causà dependere posset, & ita necessariò requiritur, vt effectus indigeat dependere ab aliqua causà, vt ab vna & multiplici dependere possit, quia posita naturà effectus etiam si ex illa non necessariò inferatur duplex dependentia, inferitur posse illam supernaturaliter terminare, quia non omnis dependentia debet esse orta ex indigentia, quam habeat effectus respectu illius, sufficit enim indigere aliquà dependentiā, vt possit plures terminare. Ita concedendum est, quod si effectus nullā dependentiā indigeret non posset illam habere, quia tunc vel esset à se vel esset figmentum, de ratione enim entis possibilis creati est indigere dependentiā. Ad illud, quod dicitur, ideo dependet ab vna causà, quia indiget vna dependentiā, concedo, dependet à pluribus quia indiget pluribus dependentiis, nego. Sufficit enim vnica dependentiā indigere, vt possit plures terminare.

Obiic. tertid. Causa, quæ influit in consortio alterius non est tota causa effectus: ergo non est causa totalis: ergo implicat dari duplicem causam totalem respectu effectus, eo enim ipso, quod influat duplex causa, quælibet influit in consortio alterius. Respondeo distinguendo primum antecedens. Causa quæ influit in consortio alterius, non est tota causa, vltra quā non sit alia, concedo antecedens: non est tota virtus, quæ præstat influxum aliquē ex vi cuius, quocumque alio seculo subsistat effectus, nego antecedens; deinde nego consequentiam, quia causa totalis non est, quæ influit sine consortio alterius, sed quæ ita influit, vt ex vi illius influxus, ablata quacumque alia causà subsistat effectus.

S. Rubius,

15 Rubius, qui docuit lib. 2. tract. 7. de comparatione causarum, quaest. 1. posse eundem effectum simul produci à duplici causa totali, negat ibidem n. 69. effectum productum tempore antecedenti ab alia causa, & conseruatum in hoc, posse denuo dependere ab alia causa, ait enim se non posse intelligere eundem effectum iam productum, & permanentem in esse recepto iterum produci, quia productio dicit nouitatem effectus: ergo si non est nouus effectus, non potest esse noua productio. Ratio debilis, quia actio terminata ad effectum, qui praecessit in tempore immediato non dat nouum esse rei, sed conseruat, quod immediate antea habuit, & ita sicuti, si vtrique causa ab instanti praecedenti dedisset nouum esse rei, vtrique in hoc instanti idem esse conseruaret, ita similiter postquam altera tantum dedit nouum esse rei in instanti praecedenti, potest vtrique idem esse conseruare in hoc instanti, per actiones distinctas, quarum vtrique dicitur conseruatio, quia licet altera modo incipiat esse illius terminus, non modo incipit, sed immediate antea fuit, & actio non dicitur prima productio ex eo quod primo incipiat, sed ex eo quod primo incipiat existere illius terminus. His soluitur Rubij ratio, & simul impugnat conclusio ratione adducta. Effectus enim, qui in hoc instanti potest terminare duplicem actionem, si primo inciperet esse, vel si cum primo incipit esse eandem terminasset, eodem modo poterit illas terminare etiam si in instanti praecedenti alterum tantum terminauerit, vnica enim terminatio, quae praecessit in instanti praecedenti neque ratione sui, neque ratione negationis aliis terminationis, quae simul cum illa praecessit opponitur cum duplici terminatione, seu duplici actione existenti in hoc instanti, aliis in illo possibili.

PUNCTVM VIII.

An duplici entitati possit conuenire mutua causalitas in eodem genere.

I Inquirimus an calor productus ab alio calore in genere causae efficientis possit in eodem genere eundem producere: exempli gratia an calor A productus à calore B, possit eundemmet calorem B producere. Similiter possit quaestio procedere de causa materiali, quae non sit primum subiectum, hoc enim nullam aliam habet materialem causam, sed de alio secundo subiecto. An videlicet calor receptus in quantitate ex eo praecise, quod in illa recipiatur impeditur maneret ad quantitatem recipiendam, si aliis ad illius receptionem haberet virtutem, in qua hypothese locum inuenit hac difficultas de causa materiali, & non in sensu absoluto, quia nulla datur materialis causa recipiens formam, in qua antecederet ad receptionem illius eadem posset recipi. De causis formalibus nulla est dubitandi ratio, quia cum huius causalitas nihil aliud sit, quam vnio inter formam, & materiam, implicat hoc extremum, quod alteri vnitur tanquam formae, eidem tanquam materiae vniri, quia ratio materiae, & formae non desumitur ex diuersitate vnionis, sed ex diuersitate intrinseca earum entitatu, quae vniantur: de causis finalibus non recusabo concedere posse duas entitates sibi mutuo esse finales causas in eodem genere per diuersas intentiones, quia ex vi huius intentionis possum ego intendere deambulationem propter sanitatem, & ex vi illius sanitatem propter deambulationem, quarum prima respicit sanitatem tanquam finem, & sanitatem tanquam medium. Ratio est, quia vt finis moueat non debet supponi exercitium, & quovisque ita supponatur potest illius assequutio efficaciter intendi, & postquam semel est ita intentus potest efficaciter amari propter alium finem tanquam medium vtile ad illud.

2 Deuoluitur tota difficultas ad principium effectiuium, de materiali enim in hypothese facta eodem modo philosophandum est. Nullam causam posse quoad primum sui esse produci ab effectu, quem ipsa producit certum est inter omnes cuius rationem dabo num. 3. causam remotam sentiebat doctus quidam Magister non esse causam per se sed per accidens, cui principio ita fidebat, vt non dubitauerit absolute concedere causam remotam posse dependere quoad primum esse ab effectu ab illa producto in eodem genere: ita vt si calor A calorem B produxerat, & hic calorem E: posset calor E, calorem A, producere, quia cum

ab hoc remotè tantum dependeat, quod non est dependere per se, sed per accidens, strictè loquendo non est illo naturè posterior, & ita absolute potest esse prior. Hanc sententiam ita absolute prolata puto nullatenus sustinendam esse omnique probabilitate carere. Si enim sine vlla distinctione admittamus effectum posse producere causam remotam in eodem genere quo ab illa procedit, poterit hoc modo defendi omnes creaturas esse sibi mutuo causas in genere causae efficientis, & necessarium non erit aliquam primam causam increatam assignare à qua omnes dependeant.

Dicendum est effectum non posse producere suam causam mediatam, neque immediatam, à qua actu dependet: in eodem genere in quo ab illa dependet, de causa immediata conclusionem probabo. Effectus supponit suam causam existentem: ergo antequam intelligatur existens effectus, & potens influere, intelligitur existentia causae: ergo supponitur existens ex vi alicuius actionis: consequens primae illationis realiter ab antecedenti non differt. Secundam consequentiam probabo: nihil creatum potest supponi existens quin supponatur dependens: ergo debet supponi terminans aliquam dependentiam: ergo aliquam actionem, in qua consistit dependentia: ergo est posterior hac dependentia, seu hac actione: ergo non potest esse prior hac actione, neque actio ab illo per se dependere, cum supponatur absolute existens, antequam adueniat effectus, ita vt si hic deficeret, non deficeret saltem per locum intrinsecum talis actio. Confirmatur, nulla actio potest intelligi ante virtutem causatiuam, à qua dependet: sed actio ex vi cuius producitur hac causa intelligitur antequam existat effectus productus ab eadem causa: ergo non potest dependere ab hoc effectu tanquam à virtute causatiua: ergo effectus non potest influere in causam per illam primam actionem, per quam primo existit causa.

De causis remotis à quibus actu dependet effectus eodem modo traditam conclusionem probabo. Ad effectum supponitur actio productiua suae causae, vt nuper probauimus: ergo supponitur existens principium, à quo procedit talis causa: sed hoc principium est causa remota: ergo ad hunc effectum supponitur existentia causae remotae. Hac causa remota vel est creata, vel increata: si est increata erit à se, & in illa sicut series causarum huius effectus: si creata: ergo debet supponi existens ex vi alicuius actionis existentis: ergo supponitur alia actio ad effectum remotum: ergo non potest dependere ab illo, eodemque modo arguo donec deueniam ad causam increatam, quae supponitur existens à se, vltra quam non potest causarum series procedere.

Dixi effectum non posse producere causam mediatam, neque immediatam, à quibus actu procedit, quia si primo fuit ab illis productus, etiam ab aliis conseruetur, poterit eodem modo illas iterum producere vel conseruare, ac si ab illis numquam dependisset. Exempli gratia, Ignis A produxit calorem B, & hic calorem C, qui iam non conseruatur à calore B, neque à calore A, proxime vel remotè, calor C, poterit modo vtrumque calorem A, & B, producere, ac si numquam ab illis fuisset productus. Ratio est, quia effectus constituitur posterior principio effectiui per dependentiam, quam habet ab illo, & ita dum hanc dependentiam habet posterior est, quia ablata non remanet posterior: ergo si alias habeat virtutem per modum actus primi potest esse prior, & influere in illam entitatem à qua olim dependebat, & iam non dependet. Dixi posse influere effectum in principium à quo dependebat, & iam non dependet, ac si numquam ab illo dependisset, quod intelligo, siue per nouam illius principij iam corrupti reproductionem, siue eiusdem existentis conseruationem, neutra enim ex his repugnat ab hac entitate procedere ex dependentia tam praeterita, si aliunde non repugnet, quod si repugnet reproductio effectus, vel noua eiusdem existentis conseruatio, effectum, qui antea ab entitate reproductenda, vel conseruanda dependebat, non posse hanc reproductionem seu conseruationem exercere, non procedet ex dependentia praeterita, sed ex alio capite de quo non curo.

Contra hanc conclusionem sic explicatam nulla obiectio alicuius momenti excogitari potest, non enim requiritur idem esse prius, & posteriori respectu eiusdem in eodem tempore, sed in diuersis, quia entitas tantum est prior dum

dum ab illa dependet alia, & tantum est posterior dum ipsa dependet, & cum non concedamus eandem entitatem simul insuere, & dependere, non concedimus simul esse priorem, & posteriorem, id autem respectu diuersorum temporum concedere nullum est inconueniens. Tantum posset obicere effectus, qui modò conseruatur à Deo adhuc moraliter depèdet ab illa causa, à qua primò fuit productus, quia ideo conseruatur à Deo in hoc instanti, quia antea ab illa causa fuit productus: ergo saltem moraliter est modò effectus posterior causæ, à qua non actu depèdet sed dependit. Respondeo effectum conseruatum à solo Deo moraliter esse posteriorem causa primò producente relatè ad illius existentiam præteritam, ex vi actionis, quam terminabat, quod non impedit priorem respectu eiusdem causæ, non vt iam præterita, sed vt actu præsentis ex vi actionis actu ad illam terminata.

7 Iam de causa quoad secundam actionem ex vi cuius adæquatè existat supposita alia actione, similiter adæquatè mihi dubium non est posse dependere ab effectu, quem ex vi primæ actionis producit etiam in eodem genere, quo illum produxit. Supponit hæc conclusio entitatem posse dependere à duplici causa totali per causalitates adæquatas adæquatè distinctas, quod iam probaui Punct. 7. Quia suppositione facta, sentio ignem B, dependentem ab igne A, & producentem ignem C posse iterum ab eodem igne C, dependere per aliam actionem distinctam ab illa per quam dependet ab igne A. Ratio est, quia ad productionem ignis C, tantum supponitur existentia ignis B, dependens ab igne A, & non alia: sed postquam habet hanc dependentiam potest habere aliam, siquidem potens est duplicem adæquatam terminare: ergo poterit illa alia dependentia procedere ab effectu eiusdem ignis, quia nullo modo illam supponit. Confirmatur: ideo effectus non potest esse principium primæ, seu vnice actionis, quia virtus illum produciens dependet, quia illa actio vnica seu prima supponitur ad effectum: ergo poterit procedere ab ipso effectu. Neque in hoc maior est difficultas, quam illa, quæ reperitur in eo quod effectus duplicem dependentiam habeat adæquatam.

8 Obicies: Eadem entitas non potest esse prior, & posterior respectu eiusdem: sed si causa dependeret ab effectu quoad secundam actionem, esset prior & posterior respectu effectus: ergo non potest habere hanc dependentiam. Respondeo non posse idem esse prius & posterior respectu eiusdem, ex vi vnice causalitatis, seu dependentiæ, bene tamen posse, si duplicem dependentiam habeat, esse prius ex vi huius, & posterior ex vi illius, sicuti si quis duplicem haberet præsentiam, posset ex vi huius præsentia esse prior in ordine ad locum respectu Petri, & ex vi aliud esse posterior. Sic contingeret in prædicto casu: ignis B, quatenus productus ab igne A, prior esset igne C, quatenus verò supposita productione ab igne A, ex vi cuius est prior effectu, terminaret aliam actionem ab igne C, dimans esset illo posterior.

9 Inquires an illa secunda actio semper dicenda sit conseruatio, vel etiam possit dici productio, vt à conseruatione distincta: Respondeo hanc secundam actionem dicendam esse productionem vt à conseruatione distinctam, si incipiat esse in eodem instanti temporis, in quo incepit prima actio, quia in illo instanti terminaretur ad effectum qui in mensura præcedenti temporis existentiam non habuit, quod autem effectus supponatur productus prioritate naturæ per aliam actionem, non reddit illam actionem conseruatiam, quia conseruatio non dicitur in ordine ad prioritatem naturæ, sed ad prioritatem temporis, quam supponit in termino.

PUNCTVM IX.

An duplici entitati possit conuenire mutua causalitas in diuerso genere.

1 **M**utua causarum dependentia potest sumi respectu causarum secundam entitatem, vel respectu causalitatum, quibus causæ suos produciunt effectus, vtroque modo sumptam illam explicabo. Mutua dependentia respectu causalitatum non ita intelligenda est, vt causalitas huius causæ dependeat à causalitate illius, & rursum illius causalitas à causalitate huius, hæc enim dependen-

Franc. de Ouedo, Philosoph. Tom. 1.

tia eandem habet difficultatem respectu causalitatum, & respectu causarum: dependentia ergo causalitatum, quam communis admittit sententia, nihil aliud dicit quam non posse dari causalitatem huius causæ, sine causalitate alterius, neque posse causalitatem huius principij non dependere ab illo: in hoc sensu datur mutua causalitatum dependentia, non enim potest dari causalitas principij passiuæ sine causalitate principij actiuæ, neque non dependens simul à principio actiuo, & passiuo. Ratio manifesta sumitur ex identitate causalitatum, cum enim actio quæ est causalitas agentis, & passio, quæ est causalitas passiuæ realiter non distinguuntur, mirum non est non posse separari, neque non posse aliquam illarum non dependere à principio, à quo alia dependet. Idem dico de causalitate intrinseca materiæ, & formæ respectu compositi, quæ consistit in eadem vnione, per quam constituitur vtrique pars essentialis, actu totum componens, seu actu causans, quæ non distinguuntur, idem enim est causam intrinsecè causare effectum, & illum intrinsecè componere. Stat ergo causas mutuo dependere quoad causalitates, hoc est non posse vnā sine alia causare.

2 De dependentia causarum secundum suas entitates mutua inter ipsas in diuerso genere procedit difficultas, mediū quidem sententiā omnino eadem cum illa, quam Puncto præcedenti exagitaui de mutua dependentia causarum in eodem genere, verumtamen multitudo terminorum, & maior illorum obscuritas respectu causarum in diuerso genere probabilem reddit hanc mutuam dependentiam in diuerso genere causæ, quam in eodem genere nullus audeat defendere. Procedit difficultas de causis, quæ verè causæ sunt, quia de finali causa controuersia non est posse esse causam in genere causæ finalis, & effectum in genere causæ efficientis, medicina enim est principium efficiens sanitatis, & sanitas est causa finalis medicinæ. De causis propriis, quæ verum influxum habent, affirmo non posse mutuo inter se dependere (loquor quoad primum esse) quod per singulas discurrens sic probō. In primis forma, quæ formaliter totum componit in nullo genere potest ab eodem toto dependere, non in genere causæ formalis, quia forma nullam causam formalem habet, non in genere efficientis, neque materialis, quod sic probō. Forma debet supponere principium à quo procedit iam existens: ergo vt forma debeat à toto debet supponere existens totum: sed non potest supponi totum existens ante existentiam formæ: ergo non potest existentia formæ supponere totum tanquam principium. Non potest supponi totum existens ante existentiam formæ sic probō: Totum formaliter includit formam identificatam cum ipso: ergo implicat in aliquo priori existere totum, in quo non existat forma: ergo implicat totum esse prius formæ: ergo implicat totum esse causam formæ. Confirmatur: Nullus concedet idem posse esse causam sui ipsius adhuc in diuerso genere; sed si forma in aliquo genere dependeret à toto tanquam à principio, dependeret à se ipsa, ergo non potest à toto dependere. Minorem probō: implicat formam dependere à toto quin debeat ab illo, quod est identificatum cum toto, & per quod totum constituitur: sed totum est identificatum cum forma, & per illam constituitur: ergo implicat formam dependere à toto, quin à se ipsa debeat. Quod si dicas formam dependere à toto non quatenus hoc est identificatum cum forma, sed præcisè quatenus est identificatum cum materia, est dicere dependere tantum à materia, hoc ego non nego, neque ad rem facit, cum materia non debeat à forma.

3 Aliter fieri potest comparatio inter materiam & formam, quarum formam dependere à materia fatentur omnes, materiam verò non dependere à forma, faciliè euincam, vt hanc mutuam dependentiam reilegem. Materiam non posse dependere à forma tanquam à causa materiali dabunt aduersarij, quia materia prima nullam habet materialem causam, & quia ipsi mutuam hanc dependentiam in eodem genere causæ non admittunt: non dependere tanquam à causa formali certum est, quia materia prima nullam habet formalem causam per quam constituitur, quod si illam haberet sicuti de materia secunda, seu toto aliqua accidentia recipiente fas est dici, adhuc non posset forma, quæ ab illa materia secunda dependeret, seu ab illo toto esse causam formalem constitutam

S 2 curtiuum

tutiam illius secundæ materiæ, seu totius habentis se per modum causæ materialis ad illam propter rationes, quibus nuper probauimus non posse formam dependere in aliquo genere causæ à toto, quod formaliter constituit. Restat dici formam dependentem in genere materialis à subiecto in illud influere in genere causæ efficientis, quod in forma substantiali respectu materiæ primæ facile potest impugnari ex eo quod materia prima creetur, & nihil per creationem productum potest dependere à principio creato, quia nullum ens creatum creandi virtutem habet: tradenda manet vniuersalis ratio pro subiectis secundis, quæ per educationem sicuti formæ in ipsis receptæ producuntur, quam iam pro omnibus causis quomodocumque productis explicabo.

4 Sit vniuersalis **C O N C L V S I O**, quæ omnia hucusque dicta amplectatur. Nullæ entitates possunt sibi mutuo esse causæ propriæ causalitatis ratione etiam in diuerso genere. Conclusionem hanc tradunt Suarez in Metaphysic. disput. 15. sect. 8. n. 20. & alij ex antiquis, quos ipse refert, quibus adde Hurtadum disput. 8. sect. 8. Arriagam disput. 7. sect. 8. subsect. 2. Effectus, in quocumque genere dependeat ab aliquo principio, supponit illud iam existens, (pono dependere in genere causæ materialis) ergo supponit illud iam productum: ergo non potest illud primo producere. Refellit plurimos distinctio in diuerso causarum genere, qui ita respondent: forma dependens in genere causæ materialis supponit subiectum existens in genere causæ materialis, concedo; in genere causæ efficientis, nego: ergo non potest illud efficere, negant consequentiam: Et si inferas: ergo non potest illud causare, distinguunt consequens: non potest illud causare in genere causæ materialis, in quo dependet, & in quo illud supponit, concedo consequentiam: in genere causæ efficientis in quo non dependet, neque illud supponit: nego consequentiam. Quanta in his verbis æquiuocatio! Inquiri illud in genere causæ efficientis, & in genere causæ materialis, ex parte cuius se teneat: ex parte modi, quo principium supponitur, quod debet esse existens, seu ex parte modi quo principium, quod est existens, est prius effectui, quod est idem, vel ex parte modi, quo illud principium est existens? hoc secundum ineptè dicitur, quia subiectum neque dicitur existere in genere causæ efficientis, neque in genere causæ materialis, quia per se ipsum existit: quod si in aliquo genere diceretur existere, diceretur existere in genere causæ formalis, id enim quod alicui entitati per se conuenit, dicimus formaliter illi conuenire, seu per propriam formalitatem quod posset aliquo modo dici in genere causæ formalis illis conuenire. Si membra, distinctionis non ipsum modum, quo subiectum existit, sed modum, quo subiectum est prius, ut necessum est afficiant, integra manet difficultas, quam iterum propono: forma, quæ in genere causæ materialis est posterior principio passiuo supponit tanquam causam influxuram in genere causæ materialis (viam præcludo omni distinctioni) existentiam principij passiu: ergo illam supponit iam productam: ergo non potest illam producere.

5 Respondent aduersarij formam supponentem existentiam principij passiu prioris in genere causæ materialis non supponere illam existentiam ut productam, neque productionem principij passiu, quia ad hoc ut principium passiuum causet in genere causæ materialis tantum per se requiritur existentia passiu principij, non verò illius productio, quia passio non dependet à productione existentie principij passiu, sed ab existentia passiu principij secundum se. Contra: Passio formæ supponit immediatè existentiam passiu secundum se ipsam, sed hæc passiu existentia supponit actionem productiuam illius: ergo de primo ad vltimum passio formæ remotè supponit productionem existentie principij passiu, quam proximè supponit. Confirmatur: calor dependens ab igne per se, & immediatè tantum supponit existentiam ignis, ita ut si per impossibile ignis existeret absque aliqua dependentia, calor eodem modo dependeret ab illo, & ex eo quod ad existentiam ignis requiratur productio ipsius ignis, calor supponens existentiam ignis supponit illius productionem: ergo passio, quæ supponit existentiam passiu debet supponere productionem passiu essentialiter requisitam ad existentiam eiusdem, quam supponit. Dices diuersam esse rationem, quia productio ignis requiritur ad ignem tanquam quid requi-

situm in eodem genere, in quo ignis supponitur ad calorem, productio verò passiu supponitur ad passiu tanquam quid requisitum in diuerso genere, ab illo in quo passio seu forma recepta supponit existentiam passiu. Contra: productio caloris ab igne supponens tanquam immediatam principium existentiam ignis, ex eo præcisè supponit productionem ignis, quia implicat dari existentiam ignis sine actione: ergo quocumque supponitur aliqua existentia debet supponi, quicquid essentialiter ad illam requiritur, & sine quo implicat dari talem existentiam quomodocumque illud requiratur. Secundo: calor supponens ut principium efficiens ignem productum, illiusque productionem: ergo supponit illud iam receptum, & illius receptionem: ergo non potest esse principium sue receptionis. Probo consequentiam: calor supponit productionem ignis, non productionem abstrahentem à creatione, & educatione, quia id supponit, quod requiritur ad ignem, & ex vi cuius ignis existit, sed non existit ex vi actionis in communi: ergo non supponit actionem in communi, sed in particulari: ergo vel actionem creatiuam, vel educationem: si educationem supponitur iam ignis in subiecto receptus, & ex illo educus: ergo non poterit educi postea ex effectui, qui in illo prior, in quo est ignis educus non supponitur; si supponit actionem creatiuam, ergo ignis ut recipiatur in termino productum in genere causæ efficientis debet supponi aliunde creatus: ergo non datur hæc mutua causalitas quoad primum esse vtriusque causæ. Neque hoc dici fas est, quia si terminus postea recipiendus est per passionem non potest prius naturaliter supponi per creationem productum, quia naturaliter non potest idem terminus terminare educationem, & creationem. Breuiter rem totam cingo. Actio & passio sunt idem: ergo terminus supponens actionem supponit passionem: ergo sicuti effectus dependens in genere causæ efficientis non potest esse principij actionis, per quam causa producit, quia illam supponit neque poterit esse principium passionis, quia supponit eandem.

Demum ut omnem æquiuocationem in hac materia effugas, cautè aduerte, aliud esse rem poni in aliquo signo quasi exercitam in illo, aliud rem exercitam in alio signo poni in hoc ut conditionem ad illud, quod in hoc signo peragendum est. Cum dicitur creationem materiæ poni in illo priori seu illo signo causæ materialis in quo materia supponitur ad formam, non dicitur creatio materiæ fieri in illo signo, seu in genere causæ materialis, sed creationem exercitam in genere causæ efficientis, supponi tanquam conditionem prærequisitam ad virtutem, quæ in genere causæ materialis in illo signo supponitur. Eodem modo applicatio agentis ad passiu, quæ fit in genere causæ formalis supponitur in signo, in quo virtus actiua supponitur in genere causæ efficientis, & alia innumera huiusmodi exempla. Hæc doctrina apprime notanda est contra illos, qui cum argumentis supra factis opprimunt rem confundunt dicentes argumentem genera causarum confundere, cum dicit materiam in illo priori in quo supponitur tanquam virtus materialis ad formam supponere actionem prærequisitam ad sui existentiam, quibus verbis ita se protegent, ut viam disputationi præcludant semel & iterum reclamantes causarum genera confundi, ut rem confundant, ne ipsi argumentorum vi confundantur.

De dispositionibus eodem modo philosophandum est, dum in actu secundo ad formam disponunt, ac de reliquis aliis causis, dum enim in aliquo genere dispositiones influunt in formam, non possunt ab hac in alio genere dependere propter eandem rationem, quia non minus supponitur existentia dispositionum, ut determinent productionem formæ, quam existentia causæ materialis, ut illam recipiant: ergo sicuti causa materialis non potest in aliquo genere dependere à forma, quam recipit, ita neque dispositiones ab eadem forma ad quam disponunt.

Obiicies: Actus contritionis est posterior habitu gratiæ in genere causæ efficientis, & prior illo in genere causæ materialis, ut dispositio ad illum: ergo potest aliquid esse prius, & posterius saltem ut dispositio. Ut rem hanc componeret docuit P. Vasquez 1.2. disput. 212. n. 8. dispositiones posse dependere à forma ad quam disponunt, quam doctrinam tradidit Rubius lib. de generatione [capit. 4. tit. 2. quæst. 5. verumtamen plures suppetunt modi, quibus

res aliter sine hac mutua dependentia possit componi: non enim adeo certum est ut oppositum defendi non possit, habitum charitatis, à quo procedit charitatis actus, non distingui ab habitu gratiae. Deinde etiam dicatur hos habitus non distingui multi censent primum actum non produci ab habitu, nec certum est, actum contritionis supponere ex parte subiecti habitum tamquam propriam dispositionem, quibus omnibus dicendi modis tota res sine hac mutua dependentia agitur, qui verò tenendus sit alibi definiendum.

9 Alij obiciunt expulsiōem formae esse priorem, in genere causae materialis introductione contrariae, & posteriorem in genere causae formalis, quibus negandum est expulsiōem in aliquo genere esse priorem, de quo latè Controu. 8 Punct. 3.

CONTROVERSIÀ VIII.

De causa materiali & formali.

 G lib. 1. Controuers. 2. de materia, & Controu. 3. de forma, ubi dum essentias harum entitatum explicui, non pauca dixi de virtute causatiua illarum, & de causalitate materiae respectu formae, dum explicabam, quomodo formae praexistant in materiae potentia, & de causalitate utriusque respectu compositi, multa scripsi Controuers. 4. dum naturam modi vnionis explicabam, absolui in praesenti quidquid pertinet ad perfectam cognitionem harum causarum, ex quibus materialis causa se extendit, non solum ad materiam primam, sed etiam ad quodcumque subiectum ex quo educitur forma realis, vel modalis, substantialis, vel accidentalis.

PUNCTVM PRIMVM.

Quid utraque causa, & utriusque causalitas.

1 **M**ATERIALEM causam definit Aristoteles in hoc lib. capit. 3. his verbis: *Ex qua cum insit, aliquid fit*; definitionem hanc merito recipiunt omnes Philosophi, contra quam frustra recentiores multa congerunt, quae simplici definitionis explicatione euanescent, hanc exhibeo, quae proluxa argumenta vito, & dirimo, festinè enim interficit, qui nasci prohibet. Definierat Aristoteles materiam primam lib. 1. cap. 9. *Primum cuiuscunque subiectum, è quo quidpiam eo fit patet ut non per accidens insit.* Intendit modò non solum materiam primam describere, sed etiam omnem causam, materialem, quae latius patet, quam materia prima, ideo omisit particulam illam, *primum subiectum*, cuius ratio formae potest competere, quae etsi sit formalis causa compositi, est causa materialis plurium proprietatum, quae ex illa educuntur, omisit etiam illam particulam, *eo patet ut non per accidens insit*, quae tantum potest conuenire subiecto respectu substantialis formae & materialis causa non solum ad hanc se extendit, sed etiam ad formas accidentales, quae ex illa educuntur. His demptis particulis, quod superest in definitione omni materiali causae conuenit & non alij, quod sic ostendo. Do verbum ex commune esse omnibus causis, imò etiam omni principio, quod latius causa patet. Definit enim Aristoteles prima principia, *quae non sunt ex alio neque ex alterutris, sed omnia sunt ex ipsis*, & hac ratione forma potest dici, ex qua fit totum, ita fere communis loquendi modus, quo dicimus totum constare seu componi ex materia, & forma; componi autem idem est, quod intrinsecè causari, causae enim intrinsecè non alio modo, quam componendo, causant. Neque audiendi sunt, qui dicunt hac, & similibus loquutionibus verbum ex sumi improprie, si enim frequenter sumitur hoc verbum in acceptione, quam volunt improprie esse, ex quo capite poterit

Franc. Onedo, de Philosoph. Tom. I.

rimus cognoscere an hic & nunc verbum ex proprie, & non improprie sumatur? Sentio definitionem hanc causae materiali praecise competere ratione illius particulae *cum insit*, quae referenda est ad ly *aliquid*, ita ut faciat hunc sensum, *causa materialis est ex quo aliquid fit, quod illi insit*, in hoc sensu definitio omni causae materiali conuenit, quia omne, quod fit ex causa materiali illi inest medià passione, & non potest alij principio, seu causae competere, licet enim ex forma fiat compositum, & illa insit materiae, & sit in composito, compositum autem factum ex forma non inest ipsi formae, & ideo non potest ad illam tanquam ad causam materialem referri, cui debet inesse illud, quod fit ex illa. Hoc intendit Philosophus per illam particulam, *cum insit*.

2 Ceterum est valde notandum materiam dici in ordine ad duplicem terminum causam materialem, in ordine ad formam, & vnionem, quae ex illa educuntur, & illi insunt, & in ordine ad compositum, quod componit, quod non potest dici in esse materiae, potius materia dicitur esse in composito, tanquam inclusum in includente, & pars in toto. Compositum causat materia seipsam communicando tanquam aliquid illi intrinsecum, ex quo componitur, & cum quo inaequate identificatur, formam verò, & vnionem causat tanquam effectus adaequate ab ipsa materia distinctos, quos totos ponit extra se entitatiuè, ita ut nihil illorum constituat formaliter neque componat, sed tantum illis det esse per receptionem, quod agens tribuit per actionem. Respectu horum effectuum materialis causa propria causa dicitur, sicut de materia prima respectu formarum substantialium probaui Controuers. 3. Punct. 4. in ordine ad quos causam materialem definit Aristoteles definitione adducta non in ordine ad totum quod non inest materiae, neque proprie est illius effectus ut postea ostendam. Ex hoc inferes illam particulam *cum insit* non esse intelligendam de inhæione medià vnione, sed medià passione, per quam causa materialis constituitur in actu secundo causans, ad cuius conceptum formalem non spectat ordo ad vnionem, quia ad hoc ut materia causet formam necessum non est illi vniri, etsi semper vnio illius causalitatem comiteretur, ut probaui punct. citato, ubi ostendi causalitatem materialis causae esse passionem, seu receptionem accidentalem & non vnionem. Neque diminutè processit Aristot. ex eo quod non definierit causam materialem in ordine ad totum, quia ut exactè res definiatur non debet definiri in ordine ad omnia extrema, ad quae dicit ordinem, neque causa in ordine ad omnes effectus est necessariò explicanda, sed sufficiet illam explicari per ordinem ad aliquem effectum per quem possumus totam naturam definiti perfectè cognoscere.

3 Conceptus causae materialis, & formalis in ordine ad totum componendum nullam dicunt receptionem accidentalem, aut potentiam ad illam ex parte materialis causae recipientis, aut formae receptae ut probaui Controuers. 2. Punct. 3. & Controuers. 3. Punct. 3. ubi de conceptu materiae, quae essentialiter est causa materialis totius & de conceptu formae quae eiusdem est formalis causa disputauit. Neque alius est conceptus causae materialis totius, quàm conceptus potentis componere per modum partis materialis, & conceptus formalis causae quam conceptus potentis componere per modum partis formalis quos conceptus explicui punctis citatis, ubi accuratè tractaui, quomodo inter se differant pars materialis, & formalis, & materialem partem perfectibilem per aliam partem formalem perficientem appellauit, & explicui, quid sit partem esse perfectibilem per formam substantialem, & accidentalem, & quid sit partem substantialem, & accidentalem aliam partem perficere, recognosce ibi latè tradita, nihil enim praeter ibi dicta desiderandum inuenio ad cognoscendas naturas causae materialis, & formalis totius, quae formaliter non differunt à partibus materiali, & formali eiusdem, quia conceptus causae intrinsecè à conceptu partis non distinguitur, & per easdem differentias per quas differunt pars materialis, & formalis differunt causa materialis, & formalis, & per eosdem conceptus per quos constituuntur pars materialis, & pars formalis constituuntur formaliter causa materialis, & formalis eiusdem totius.

4 Causalitatem materialis, & formalis causae totius in ordine ad ipsum totum ex parte materiae esse vnionem, per quam materia vnitur formae, & ex parte formae esse vnionem,

S 3 per